

ŽENSKI SVET

VSEBINA 7. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE. XXXVI. — ERNESTINA JELOVŠKOVA, (Marja Boršnikova.)	Str. 194
POVEST MALE DORE. — (France Bevč.) — (Nadaljevanje.)	" 198
IZ SPOMINOV SOFJE ANDREJEVNE. — (Priredil I. Vouk.) — (Nadaljevanje.)	" 203
SREČKU KOSOVELU. — Pesem. — (Marijana Kokaljeva.)	" 206
† SREČKO KOSOVEL. — (Tine Debeljak.)	" 207
DUMA. — Pesem. — († Srečko Kosovel.)	" 209
GLEJ, SAJ NE MOREŠ VEČ... — Pesem. — († Srečko Kosovel.) — VIDIM	
TE, MATI. — Pesem. — († Srečko Kosovel.) — SVOJO BOLEST. — Pesem.	
(† Srečko Kosovel.) — SLOVENSKA ŽENA. — († Srečko Kosovel.)	" 210
BOLNA VELEMESTNA DECA. — (Thea R.)	" 211
POLJUBI. — Pesem. — (Dragotin B.) — NJENE SANJE. — (Mara Lemeževa.)	" 214
VAŽNI ZADATAK ŽENE. — (D-in)	" 215
NEC POSSUMUS TECUM VIVERE NEC SINE TE. — (Iva Breščakova.)	" 216
RDEČE ROŽE. — Pesem. — (Aleksandra.) — DVA SVETOVA. — Pesem.	
(Fr. Ločniškar.) — ZEMLJE SIN. — Pesem. — (Ksaver Meško.)	" 217
DROBTINE. — (Dora Grudnova.)	" 218
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja.	
— Iz naše skrinje. — Književna poročila.	Str. 219, 220, 221, 222, 223, 224.

Priloga za ročna dela.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. • Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal št. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravišтво v Trstu, ulica Torre bianca št. 39/I.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Nobenega dvoma ni več, da se oblačila za gospode, dečke in otroke, **obutev** kakor tudi raznovrstna

najceneje in najbolje nabavi v splošno znani naši detajlni trgovini na Erjavčevi cesti št. 2

FR. DERENDA & Cie., LJUBLJANA

Nenadkriljivi v dobrem blagu in nizkih cenah.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni št. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

„RIBA“

specijalna trgovina vsakovrstnih živih sladkovodnih in svežih morskih rib.

Na željo razpošiljamo vsako količino tudi izven Ljubljane.

Zaloga vseh konzerviranih rib

„RIBA“ - J. OGRINC

Ljubljana, Gradišče 7.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXXVI.

Ernestina Jelovškova.

Življenje Ernestine Jelovškove, kolikor sem ga mogla posneti iz njenih lastnih podatkov in iz pripovedovanja njenih pičlih znancev, je potekalo dokaj žalostno in monotono. Njena trpka življenska pot je merilo za hvaležnost, ki jo je izkazoval narod spominu enega največjih mož, ki so kdaj vzrastli iz njega.

Ernestina Jelovškova se je rodila (na Starem trgu št. 37) dne 18. decembra 1842. v hiši starišev Ane Jelovškove. Bila je druga hči Ane Jelovškove in Prešerna; prvorojenka, Režika, je kmalu po svojem rojstvu (15. okt. 1893.) umrla. Ernestina pravi, da se je bil oče jako razveselil, dasi si je bil želel dečka. Ker se mati ni rada ukvarjala z otroki, jo je dala v rejo na Ig, kjer se je kmalu tako privadila, da ni hotela več nazaj. Njena mati, ki je slutila težko usodo, ki čaka njo in njene nezakonske otroke, je vedno iznova zahtevala od Prešerna, da se poroči z njo, toda on ni hotel ničesar slišati o tem, dasi ji je bil bajé obljubil, da jo vzame, čim se izboljša njegovo materialno stanje. Dostikrat je prišlo med njima do nesporazumljenja, tako, da je Prešeren izostal za dolge dobe in da je

pošiljal svoje prispevke za otroke preko tretje osebe. Ko je imela Ernestina dve leti, jo je vzela mati na očetovo željo domov, kjer se je pa, nevajena mestnega življenja, tujega nemškega jezika in večnih prepиров, le težko privadila. Oče je pričel zopet redneje prihajati k njima in iz te dobe si je mala Ernestina ohranila najlepše spomine svojega življenja. Toda Prešernovo zdravstveno stanje se je poslabšalo, prihajal je tudi vedno v večje denarne stiske, tako, da 18. sept. 1845., ko se mu je bilo rodilo tretje dete, ki so ga krstili za Francéta, otroka niti pogledat ni prišel več. Razdražena mati je dala dete v rejo, sama pa je šla služiti v Trst.

V času materine odsotnosti je skrbel P. za otroke gmotno in moralno, ho pa se je Ana maja 1846. zopet vrnila v Ljubljano, se je odtegnil. Ko je 1846. prevzel advokaturu v Kranju, si je začetkoma gmotno opomogel, tako, da je otrokoma pošiljal včasih tudi kak priboljšek. Toda njegovo zdravstveno in gmotno stanje se je vedno bolj slabšalo, končno je ustavil vsako podporo. V skrbi, da bi ju ne pripoznal za svoja, se je mati z otrokoma napotila v Kranj obiskat očeta, ki je ležal na smrtni postelji. Tedaj ga je videla Ernestina poslednjič, bila je stara komaj 6 let, ko je izgubila svojega oboževanega očeta.

V svojih detinskih letih je bila Ernestina dokaj razvajena, sama zase, občutljiva, ponosna in kaj malo prikupljiva. Že zgodaj se je morala privaditi borbe z bedo, ki ji je s trpkimi izkušnjami usodno klesala zračaj.

Po Prešernovi smrti je živela družina v veliki revščini. Navezana je bila le na delo materinih rok. Dr. Rudólf, jerob njenih otrok, si je nakopal zamero dr. Bleiweisa, ker je bil ob priliki Bleiweisovega zbiranja za Prešernov spomenik mnenja, da bi bilo umestneje denar uporabiti za vzgojo Prešernovih otrok. Po posredovanju škofa Wolfa je dosegel pri ubožnem očetu Bembacherju, da sta dobivala otroka vsak po 1 gld mesečno kot izjemno miloščino, ki jima je bila namenjena do njihovega desetega leta. Toda Bembacher je že l. 1850. umrl, v službi mu je sledil Hudovernig, ki je samo Francétu dajal ponošene obleke svojega sina.

Oktobra 1850. je pričela Ernestina obiskovati uršulinsko šolo, kjer se je izkazala njena pridnost in inteligenca. Kljub temu, da je bila vedno zapostavljana in da ni bila nikoli obdarovana, so jo imeli za najboljšo učenko v razredu. Hoteli so jo dati za notranjo, toda ker je bila nezakonska, ni bila sprejeta. Učila se je tudi šivati in z osmimi leti si je prislužila že obed in 1 krajcar dnevno. Toda dasi bi se bila rada izobraževala še nadalje, jo je mati že l. 1854. vzela iz šole. 27. avg. 1855. je umrl slabotni Francelj, kar je bil velik udarec za mater, ki je že od nekdaj posvečala uso ljubezen samo njemu, dočim sta si ostali z Ernestino vse življenje tuji. Po otrokovi smrti je šla mati služiti v Trst, dočim je ostala 13letna Ernestina sama v Ljubljani, kjer je bila v začetku za pestunjo s 50 kr. na mesec, pozneje pa

se je učila šivati na račun svojega strica, ki si je od ust pritrgal, da je jedla enkrat na dan.

Toda že l. 1856. je sledila materi v Trst. Podnevi je šivala, v nočnih urah je čitala nemške knjige. V Trstu je imela Ana Jelovškova razmerje s knjigotržnim uslužbencem Stehno, ki je bil 1863. odpuščen iz službe. Od tedaj je morala Ernestina delati tudi ponoči in pričela je bolehati. Februarja leta 1866. je Stehna zapustil Trst in se nastanil na Dunaju. Julija (1866.) sta se tudi Ana in Ernestina preselili na Dunaj. Ernestina je materi zopet pomagala pri šivanju in s svojim slabotnim organizmom se je borila proti neizbežni bedi. Ko ji je v poslednjih letih svojega življenja mati razjasnila svoje razmerje do Prešerna, se je Ernestina obrnila na dr. Razlaga, ki se je zavzel za Prešernovo hčer. Na pobudo jurista Slanca so dunajski visokošolci priredili 13. dec. 1874. mesto nameravane »besede« koncert z ustopnino in izročili čisti izkupiček v velikem uboštvu se nahajajočima ženama. S tem prispevkom je bilo nekoliko olajšano poslednje leto bolni Ani Jelovškovi, ki je umrla 18. nov. 1875. v tujini. Po materini smrti se je čutila Ernestina čisto osamelo, morala je radi obolelosti v bolnico in ko se je zdravstveno opomogla, se je vrnila v domovino, kjer je od l. 1876. naprej stalno živela. Nekatere ljubljanske gospe so se zavzele zanj in jo preskrbovale s šivanjem.

Živela je svoje monotono življenje naprej, v prijateljskih odnošajih do Vatroslava Holza, Josipa Cimpermana, pozneje tudi do Aškerc, ki ji je sem pa tje poslal poleg kakega svojega verza tudi marsikak materijalen priboljšek. Ko so ji opešale oči, je živela samo še od skromnih podpor, katere je zanj nabirala Manica Komanova, ki ji je stala zveslo ob strani do njene smrti. Tik pred smrtjo je bila prepeljana v jubilejno ubožnico, kjer je umrla na Prešernov rojstni dan, 3. dec. 1907.

Ernestina Jelovškova neštetokrat omenja svoje žalostno življenje v svojih spisih, kjer sili vedno iznova njeno osebno naziranje izza kulis objektivnega pripovedovanja. Iz vsega se razvidi, da se je morala veliko ukvarjati z razglabljanjem svoje usode, in vedno iznova skuša raztolmačiti, kdo da je pravzaprav nositelj krivde. Ker se je njeno življenje vleklo kot zaspana reka brez vzpenjav in padov, ni čuda, da so bili neznatni spomini na velikega očeta skoro edina hrana njeni duševnosti. In te spomine je obnavljala, množila in preoblikovala po lastnem okusu in fantaziji. Namen njenega literarnega dela je obstojal povečini v tem, da očisti in ovekoveči spomin na Prešerna, ter da poleg njega sevé uveljavi tudi sebe v tragični luči krivice in trpljenja.

Že v teku svojega bivanja v tujini se je Jelovškova ukvarjala s pisateljevanjem, toda v nemškem jeziku, ker se je slovenščine zopet naučila šele po l. 1876. v domovini. Toda njeno delo se ceni le iz literarno-zgodovinskega stališča, zato imajo vrednost samo oni spisi, kjer govori o Prešernu.

L. 1886. je J. navedena med sotrudnicami «Ljubljanskega Zvona», in sicer radi razprave, ki jo je bila 1883. objavila pod naslovom «Preširen človek». Pozneje ni v 18. stol. objavila nobenega dela več. Iz pisem, ki jih je pisala Levcu, se sicer razvidi, da bi bila pripravljena prispevati za «Zvon» še nadalje, toda urednik njenih prispevkov, ki mu jih je tudi poslala, ni več upošteval. Šele l. 1900. se je zopet oglasila v javnosti s sestavkom «V samotni uri» («Prešernov album»), l. 1902. pa s črtico «Dan na Vrbi», («Ljublj. Zvon») v kateri popisuje svoje utise, ki jih je prejela, ko je bila prvič v svojem življenju v Prešernovi rojstni hiši. — V Splošnem ženskem društvu je imela tudi dve predavanji, eno je izšlo 1903. v «Slovenskem Narodu» v ponatisku pod naslovom «Prešeren in Slovenke». L. 1903. je izdala tudi svoje najvažnejše delo «Spomine na Prešerna» v posebni knjigi, prevod je prevzel Janko Kessler, izdajanje pa Anton Aškerc.

V «Spominih» obravnava Jelovškova Prešernovo zasebno življenje in njegovo okolico; tam, kjer skuša tolmačiti njegove pesmi, ji večinoma izpodleti, kajti v celoti temelje te njene ponesrečene pripomnje na napačni podlagi in so le izhodišče za dolgoraztezna popisovanja lastnih nazorov o ljubezni, duhovščini, narodnosti in podobnem. Kjer pa obravnava Prešernovo zasebno življenje, si je priborila veliko več zaslug, ker nam podaja marsikak dogodek, ki značilno črta pesnikov značaj in njegovo razmerje do okolice in s tem pojasnjuje marsikaj, kar bi drugače ostalo nerazrešeno do danes. Toda vkljub svoji dobri volji, podati vse dosledno tako, kakor je bila zvedela od svoje matere, se vendar ni mogoče popolnoma zanesti na njene izjave.

V svojem delu J. opetovano poudarja, da smatra za namen svojega pisanja, očistiti Prešerna-človeka različnih očitkov, ki so izmišljeni, ali pa pretirani. Poleg dobrih lastnosti, ki jih skuša navajati, zagovarja tudi različne njegove napake, kakor nagnjenje do vina, do kart, do žensk itd. Najbolj jo sevè zanimajo one ženske, ki so igrale v Prešernovem življenju večjo ali manjšo vlogo. Razume se, da je prav v teh poglavjih najbolj pristranska in osebna. V svoji brezobzirnosti črta tudi svojo mater v preveč temni luči in pri tem ne išče opravičb niti v njeni mladosti, niti v okoliščinah, v katerih je mati živela.

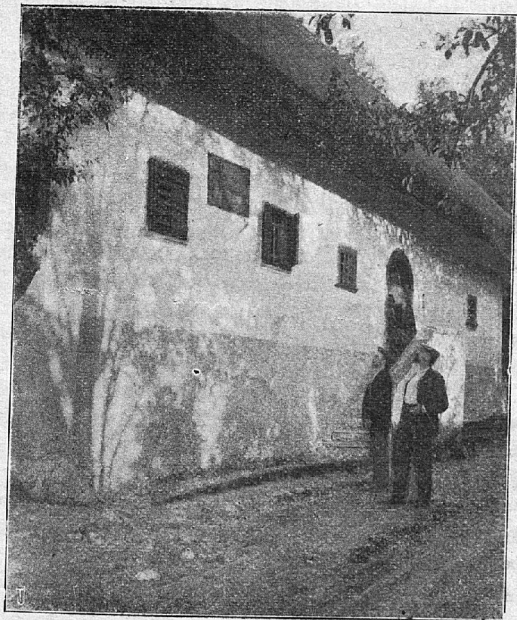
Več ali manj podrobno se bavi Jelovškova tudi skoro z vsemi osebami, ki so bile s Prešernom v zadnjem času njegovega življenja v širši ali ožji zvezi, ona meni, da s tem karakterizira dobo. Toda s tem, da zaide vedno v osebnosti, pojasnjuje le lastno mišljenje, ne pa Bleiweisove dobe, kar je bil njen prvotni namen. Delo je tendencijozno, in sama priznava, da je pisano «pod vplivom tedanje mladostlovanske struje».

Kajti že na Dunaju se je Jelovškova ukvarjala s politiko. Pridno je čitala hrvatske časopise in delila je svoje nazore v pismih in debatah z znanimi politiki. Sama piše, da se je z dr. Razlagom, ki je bil tedaj poslanec

na Dunaju, pogovarjala samo o političnih vprašanjih. Mislim, da se ima njena svobodomiselnost pripisovati ravno dr. Razlagovemu vplivu, s katerega idejami se je v dunajski dobi dosledno strinjala. Pozneje je svoje nazore nekoliko izpremenila, omilila je svoj gnjev napram duhovščini, klerikalizmu, posebno pa napram dr. Bleiweis. Kajti prav Bleiweis je bil ona tarča, na katero so merile njene puščice s stališča politike 70ih let. V uvodu piše, da kritikuje samo politika, ne pa človeka Bleiweisa. Sicer ne ostane dosledna tem svojim besedam, vendar pa moram priznati, da njegovo politiko včasih prav dobro pogodi.

V delu je nekaj neverjetnosti, nedoslednosti in zmot, vendar, če abstrahiramo vse, kar je subjektivnega, je upoštevanja vredna njegova literarno-zgodovinska vrednost za vsakogar, ki se zanima za Prešerna. Kakor so se doslej, se bodo tudi v bodoče morali opirati nanj vsi prešernoslovci. Življenje in delo Ernestine Jelovškove pa je trpka obložba na narod, ki nikdar ne zna ceniti vrednot sedanjosti, temveč vedno le one iz preteklosti, ko je že prepozno, da bi se preprečil propad njihovih tvorcev.

Marja Boršnikova, stud. phil.

Prešernova rojstna hiša v Vrbi

Povest male Dore (France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

10.

orica se je v sanjah premetavala. Ko se je prebudila, so bili njeni udje težki. Medlo je kljuvala v njej bridkost od prejšnjega dne. Tiho se je porodila v nji misel, da ubeži, in je ni hotela popustiti.

Neprestano je slišala glas nadzorujoče sestre, ki je učila novinke in jim zabičevala red. Umile so se, maša je bila neznano dolga, v oltar uprte oči so se izmikale zbranoosti, sklenjeni prsti rok so zablodili po obleki.

Polda je klečala poleg nje in jo je opomnila s komolcem: «Kako se vedeš?»

Pogledala jo je in se ni ganila več. Zajutrek je bil dober. Dobile so mleka in kruha... Dorica je težko ločila dobro od slabega; v strogem redu zavoda je bilo vse stokrat zagrenjeno in težko.

Spoznala je sestre. Cela vrsta enako oblečenih ženskih postav s strogo milino na obrazu. Nekatere simpatične na prvi pogled, druge si z dolgimi leti niso mogle pridobiti njenega prijateljstva. Tovarišice iz vseh krajev dežele, z različnimi obrazi in narečji, ljudomile in odvratne, nekaterih pogled je božal, drugih roke so jo nemilo oplazile, kadar so šle mimo nje. — Muka šole in odvažna beseda učiteljice; tesnoba učilnice, v katerih je le neznamen šepet smel prekiniti tišino; čas obeda, med katerim je starejša učenka s pojočim glasom brala življenje svetnikov. Igra na dvorišču, ki se je gibal v mejah tesne spodobnosti in ni smel planiti preko nje ne glas ne korak...

Dorica je gledala, poslušala, dihalo in pričejala živeti. Ni mogla. Spomnila se je na teto. Ljuba ji je bila teta, sivolasa gospa Marija? In gospodična Nela, ki ji je obljubila, da jo obišče?

V šoli med učenjem, med igro je stala osamljena, kakor da je pozabljen in ne ve, kaj naj stori. Sklenila je znova, da pobegne.

Ta svoj sklep je razodela Poldi, ki ji je bila najljubša.

«Ubežim.»

«Ne upaš se.»

Dorica pa je potrdila: «Ubežim.»

Od tega časa je mislila na beg.

Tretji dan so jedle opoldne jed, ki je Dorica ni marala. Položila je žlico na mizo in našobila ustnice.

«Čemu ne ješ?»

«Ne morem,» je zganila z životom.

«Ne boš dobila tretje jedi.»

Tretja jed je bila močnata, veselje in strah gojenk; s tretjo jedjo je vzdrževal zavod polovico poslušnosti. Če kateri niso dali te jedi, je bila najmilejša, a obenem najhujša kazen.

Dorica še ni poznala te kazni in ne pomena te jedi.

«Pa ne,» je dejala.

Brez tretje jedi veseno to pot še ni bila. Karajoči pogled sestre jo je meril, Dorica se je oddahnila.

Ko so se podile deklice v krik po pesku dvorišča, je bil pripravljen voz s konji, da gre skozi vrata. Deklice, ki je odpirala glavna vrata, ni bilo. Voznik je tleskal z bičem, deklice so vreščale: «Kje je ključ? Ključ?»

Polda je bežala k malim vratom in našla vratarico.

«Odpri vrata!»

«Nimam časa. Dajem revežem.»

«Pa odprem jaz.»

Polda je tekla k vratom, Dorica je tekla za njo.

Ključ je zastokal, velika vrata so se odprla na stežaj. Na dvorišče je pogledala cesta, jasen jesenski dan in drevje z bližnjega vrta, ki je bilo vse rdečkasto...

Kakor luč je planilo Dorici v srce. Široko je dahnila in odprla oči in prsi... Voz je zdrdral z dvorišča, za vozom se je izmuznila Dorica, še predno so se zaprla vrata...

Stala je na cesti in je slišala podzavestno, da jo nekdo kliče nazaj. Ni se oglasila.

Stopila je v vrt. Tedaj šele je zagledala ljudi in se je prestrašila. Kaj, če jo kdo vidi? Če pridejo za njo? Če jo sreča teta?

V zmedu teh vprašanj, ki so ji mučile glavo, je sprva počenila v grmovje ob ograji vrta, ki je imelo goste, zelene liste. Ko se je naveličala in videla nezmisljenost tega, se je dvignila in šla ob Ljubljani, nato je stopila v gaje... Videla je ljudi, perutnino, dečke, ki so se igrali, jesensko cvetje, škrlatno nebo in ptice... Vse se je pretakalo skozi njo v vrtincu. Bila je sama, sama, brez očeta, brez matere, brez tete, ali svobodna, svobodna...

To čuvstvo je bilo tako ogromno, da je pozabila na lakoto, na strah, na vse, vse...

Predno se je zavedla, je solnce zašlo. Obrnila se je in šla s pogledom za šenklaškim zvonikom in prišla po mraku v mesto. Plazila se je ob hišah in ko je stala v bližini tetinega stanovanja, se je ustavila.

Vedela je, da ne sme k teti. Še isti večer bi jo poslala nazaj v zavod. Nikogar drugega ni imela na svetu kot sivolaso gospo. Sklenila je, da gre k nji.

Bala se je srečanja na stopnicah ali na hodniku. Bila je vesela, da ni bilo nikogar na dvorišču in so le prazne medle luči sijale skozi vrsto steklenih vrat na hodnike in v globino.

Navzgor se ni upala. Sklenila je, da počaka. Stisnila se je pod stopnice kot tisti večer, ko jo je gnus pred teto in glasbenikom prignal domov.

V temi tega zatišja je slišala korake. Bil je en sam človek. Nato sta prišla dva. Nista govorila. Zato ni mogla vedeti, ali sta teta in njen ljubček. Bili sta težki hoji, nekdo je z naporom sopel...

Ko je vse potihnilo in dolgo ni bilo nobenega več, je postalo Dorico strah. Stopila je iz skrivališča in položila nogo na stopnice.

Teta je slišala, da je prišel nekdo skozi glavna vrata. Nazaj pod stopnice ni mogla več. Šla je naglo po stopnicah, na vrhu je postala in se ozrla. Človek ni šel za njo; izginil je nekje v mraku in tipal za drugimi stopnicami.

Dorica se je oddahnila. Počasi se je splazila ob ograji hodnika in zrla okrog. Ko je šla kot senca mimo razsvetljenih vrat tetine kuhinje, je videla skozi čipke teto in glasbenika, ki sta sedela za mizo in jedla.

Nihče se ni ozrl. Počasi se je Dorica izmuznila mimo; ko je bila v bližini sosednjih vrat, je planila divje skozi, kakor da jo podi nekaj strašnega, česar se ne more rešiti...

Gospa Marija in Nela sta skoprneli, ko sta zagledali deklico. Bila je prepadena, njene oči so sijale kot izgubljene, stresla se je po životu, jok je lomil pot na dan.

«Kaj ti je, Dorica?»

Dorica se je oklenila obeh. Vse zadrževano je pričelo v tresljajih vreti skozi telo na dan. Solze so močile lica.

«Nazaj ne grem!» je jecljala. «Nazaj ne!»

«Ne greš!» je dejala gospa Marija, da ji ustreže s to besedo. «Ne greš!» je ponovila in božala njene lase. Solzo je zadrževala. Ženski sta se spogledali tiho in molčali.

«Ne povejte teti!» je prosila Dorica še čez uro na postelji napol v groznici.

«Ne povemo,» sta ji obljubili.

Nato je zaspala in drhtela še v spanju.

11.

Naslednje jutro je prinesla ena izmed deklic zavoda k Doričini teti listek. Teta ga je prebrala in se začudila. Izpraševala je natančneje; več kot je povedalo pisanje, deklica ni vedela.

Teta je prekrizala roke, lahka skrb jo je zganila iz ravnotežja. Preudarila je in sklepala logično, nato je stopila skozi vrata.

Potrkala je pri gospé Mariji.

Po pozdravu je dejala previdno: «Dorica je ušla iz zavoda.»

Gospa Marija se ni začudila, niti ni dejala kaj drugega. Obrnila se je po svojem delu, da zakrije zadrego.

Teti to vedenje ni ostalo skrito. Kakor da ima na dlani, je dejala: «Vi veste, kje je?»

«Pri nas je,» je dejala gospa Marija povsem mirno.

«Pri vas? In tega mi niste povedali?»

«Prosila je, da naj ne povemo. Prišla je že pozno in tega ji nismo smeli odreči.»

Teta je obstala. Besede so jo zadele v živo. Težko se je premagala, in ni prihranila besede:

«Tako bi ne smeli... Kakor da je vaša...»

«Če bi bila naša, bi je ne pehali v zavod.»

Beseda je bila v svoji navidezni mirnosti tako ostra in pogojena, da je teti vzela sapo. Pobledela je, nato je premislila in požrla žalitev. Še opravičila se je:

«Vi ne veste, kako težko je z mano.»

«Vsi imamo svoje težave,» je dejala gospa mrzlo.

Nato je teta umolknila. Skoraj si ni upala, slednjič je vendar vprašala:

«Kje je Dorica?»

«V postelji... Naj se prespi. Sinoči je trepetala v groznici.»

Teti je prišla solza v oči. «Saj veste, da mora nazaj. Sramoto mi dela. Kam naj grem ž njo, ko še z menoj ne vem, kako bo.»

Tudi gospa Marija se je zmehčala. «Vem, vem... Pustite jo, naj se prespi. Pregovorili jo bomo.»

Teta je odšla. Ko je zopet stopila v kuhinjo, je imela Dorica lonček kave na kolenu in kruh v ustih. Kri ji je zledenela v žilah, ko jo je zagledala, požirek je ostal v ustih.

Teta je niti pogledala ni, obrnila se je do gospé:

«Morala bo iti.»

«Da,» je nadaljevala gospa Marija in kradoma pogledala na Dorico, ki je postala rdeča in so se ji zibala tla pod nogami. Spustila je kruh, da je padel na tla. Lonček s kavo je položila na mizo, roke je položila na oči in zajokala.

Gospa Marija je sedla k nji. «Dorica», je pogovarjala beseda in božajoča roka. «Treba bo iti. Pri nas ne moreš ostati. Vidiš, teta hoče tako. Teto moraš ubogati, sicer bo mati v nebesih žalostna.»

Dorica je te besede slíšala le napol. Jok je utihnil, solze pa niso nehale vreti.

Gospa Marija je mislila, da jo je že pregovorila, zato je vstala.

Ko je Dorica čutila, da se je je dotaknila tetina roka, je planila po konci. Zdaj ni bilo več solz, krik obrambe in bojazni se je izvil iz njenih prsi.

«Ne, notri ne grem!»

Iztrgala je roko in se umaknila v kot...

Gospa Marija je stala ob ognjišču kot opazovalka; vedela je, da se dalje ne sme vtikati v to zadevo. Teta je pobledela. Dasi se je do tega hipa pred tujimi ljudmi zadrževala, se zdaj ni mogla več.

«Vidite jo! Trma! Kri njene matere je v nji!»

«Ne grem!» je Dorica ponovila še enkrat in zacepetala.

Vlila je olje v ogenj. Teta je planila k nji, da bi jo odvedla s silo: «Ubogala me boš!»

Dorica je bila odločnejša kot prej. Prišel je beg okrog mize, ki je stala sredi kuhinje. Dorica je bila gibčna, zdelo se je, da se je kotalila kot žoga in je ni bilo mogoče prijeti. Teta se je upehala, bila je zaripla v obraz. Tedaj je obstala ob vratih. Eno roko je položila ob bok, gledala je besno.

Težko, kakor je ponižana s to prošnjo, je dejala gospé, ki je z muko vse opazovala: «Recite ji vi, če vas bolj uboga. Mene bo ugonobila.»

Dorica je stala ob kredenci in grizla prst. Rdeča, upehana; ni jokala več, trmasto je gledala izpod čela in opazovala slednji tetin gibljaj.

Gospa Marija je stopila k nji. Počasi je položila roko nanjo.

«Dorica! Ali me imaš kaj rada?»

Dorica je dvignila oči in pokimala.

«Nič več me ne smeš imeti rada, če me zdaj ne boš ubogala.»

Dorica je samo gledala. Gospa je videla v tem pogledu, da je pripravljena na vse.

«Pojdi s teto! Če boš pridna, ti kupim punčko za Veliko noč.»

Punčko bi bila imela rada. Kje je prva punčka, že zdavnaj razbita in povaljana! Komaj se je spominja. Še mati je bila živa, ko ji je obljubila novo. Od takrat zija praznota. Vsaka deklica ima svojo punčko, ona je nima.

Smeh je zlezel v oči, ki so sijale tako odkrito, da je gospo Marijo čudno presunilo.

«Tako punčko, ki spi.»

«Tako...» je dejala gospa in je ni nehala božati.

«Pa bom še smela priti k vam?»

«Še, za počitnice,» je dejala gospa Marija.

Dorica je šla s teto. Vso pot je ni pogledala in ni spregovorila.

Dolga je bila cesta do zavoda, še prekratka je bila. V hipu je minila. Vsak korak je bil težji. Ko je stopila na prag, se ji je stisnilo srce. Žal ji je bilo, da se vrača. Bilo je prepozno...

(Dalje prih.)

Ce je kaj dobrega v meni, je to od moje matere. Hvala Bogu, da me je znala mati odgojiti v nežni svobodi, a vendar v pravi razboritosti. Jaz molim k svoji materi. Prepričan sem, da je ona svetnica in da zame moli pred Bogom.

Škof Strossmayer.

Iz spominov Sofje Andrejevne.

Priredil Ivan Vouk.

(Nadaljevanje.)

Samarska stepa, 31. julija 1881.

Odkar živim tu, ločen od Tebe, promatram moskovsko življenje drugače. Smešno je — toda začel sem imeti zaupanje v stvar, a predusem razumevam, kako težko Ti je sami delati. Ko se povrnem, bom delal s Teboj, ne samo da Te razbremenim, ampak z veseljem. Zato Te pomilujem in brez Tebe sem žalosten.

Samarska stepa, 2. avgusta 1881.

Danes se odpelješ v Moskvo. Ne veš, kako me muči misel in kakšno kesanje me napada, ker si tako preobložena z delom in Ti jaz tako malo (prav nič) ne pomagam. Kumis je bil vsaj toliko dober, da je povzročil, da sem stopil z vidika, s katerega sem vse promatral. Danes gledam stvari drugače.

Moja čuvstva in moje misli so vedno enake, toda ozdravel sem od zmote, da morajo biti tudi drugi ljudje mojih nazorov. V mnogem sem kriv pred Teboj, dušica; nehoče, proti svoji volji, to veš, vendar pa sem kriv. Moje opravičilo je v tem, da je treba vse pozabiti, če se hoče delati v tisti napetosti, kakor sem jaz delal, in dokončati delo. Tebe sem preveč pozabljal in tega se kesam. Za božjo voljo in zavoljo najine ljubezni, čuvaj se!

Samarska stepa, 6. avgusta 1881.

Čemu mi v enem svojih pisem praviš, da se v tem krogu gotovo srečen čutim in da nerad mislim na našo hišo; ravno narobe je, vedno več in vedno pristrčneje mislim na Vas.

Življenje tukajšnjih ljudi mi dokazuje nemožnost idealnega življenja. To so izvirni ljudje, z vsemi močmi in z vso voljo streme za tem, da bi dobro in pošteno živeli, toda ti in posamezni rodbinski člani streme zopet za posebnimi smotri in iz vsega tega nastane nekaka srednja reč.

A meni, ki stojim ob strani, je jasno, da je ta srednjost zelo daleč od onega, k čemur stremijo. Ta srednjost se izraža tudi v sekti Molokanov in v življenju tukajšnjega ljudstva.

Da bi nam le Bog dodelil, da bi se zopet zdravi sešli, potem boš že videla, kakšen dober papa, v Tvojem zmislu, bom. Ali si zdrava? Ali se ni otrokom kaj hudega pripetilo? Vse drugo ni važno.

Jasnaja Poljana, 2. marca 1882.

Vsekakor je zelo zdravo zame, da sem ušel razburljivemu mestnemu življenju in se morem poglobiti v svoje misli, čitati misli drugih o veri, poslušati Agafjino brbljanje in mi ni treba misliti na ljudi, ampak na Boga. Ravnokar me je Agafja razveselila s svojim pripovedovanjem o Tebi in s svojimi predobami, kaj bi bilo iz mene, če bi se bil poročil z Arsenjevo. «In zdaj ste odšli, zapustili ste jo z njenimi osmimi otroki, naj si pomaga, kakor ve, in Vi sedite tu in si gladite brado.»

To je bilo imenitno. Njene povesti o psih in mačkah so smešne, kadar pa začne govoriti o ljudeh, postane žalostno. Ta berači, oni ima padavico, tretji je jetičen, ta leži s hromimi udi v postelji, oni tepe ženo, tretji je zapustil ženo. In povsod trpljenje in zloba, a ljudje so se temu privadili, kakor da mora tako biti. Če bi Ti bil pisal danes jutraj, bi bilo moje pismo bolj veselo, zdaj pa je že zopet neveselo.

Le ne misli, da bi bil brez Tebe manj žalosten. Čutim, da mi počitek dobro de, in četudi nisem še zdrav, vendar prihajam do moči in vse presojam jasneje

in preprosteje. Morda so to sanje in slutnje oslabiljenca, pri tem pa me obhajajo misli na pesniško delo. In kako rad bi se odpočil pri takem delu! Ko mislim na to, se mi dozdeva, kakor da bi mislil na poletno kopel. Tega pa ne pripoveduj otrokom, napram Tebi mislim na glas.

Jasnaja Poljana, 6. marca 1882.

Bojim se, da sva zamenjala vlogi. Jaz se vračam zdrav in prenovljen, a Ti si potrta in žalostna. Ti mi praviš: «Jaz Te ljubim, toda Ti ne potrebuješ več moje ljubezni.» Samo Te potrebujem, nobena reč me ne more bolj poživiti, a Tvoja pisma so me poživila. Žolč je žolč; toda duševno življenje ima svoja pravila. Samota mi je bila potrebna in me je osvežila; Tvoja ljubezen pa razveseljuje moje življenje bolj kakor vse ostalo.

Ostani mi zdrava, dušica, pojutrišnjem pridem, in če Te najdem samo tako, kakršna si bila v svojih dveh prvih pismih, postanem boljši človek, kakor sem bil, če bom le živ.

Jasnaja Poljana, 15. junija 1883.

...Po strahu, s katerim sem odprl Tvojo brzojavko, sem spoznal, kako močna je moja ljubezen do Tebe in do otrok... Čim dalje pa sem prebiral Tvoje pismo od 7. junija, tem huje mi je postajalo... Saj ni nič takega notri in vendar nisem spal uso noč. Nepopisno težko in žalostno mi je bilo pri srcu. Tako zelo sem Te ljubil, a Ti me spominjaš vsega, s čimer ubijaš to ljubezen. Pisal sem Ti, da sem se poslovil od Tebe prehladno in površno; na to pa mi odgovarjaš, da skušaš tako urediti svoje življenje, da ne boš več name navezana, in da se Ti bo posrečilo doseči ta smoter. O meni in o tem, kar tvori vsebino mojega življenja, govoriš kakor o kakšni slabosti, o kateri sodiš, da jo bo kumis ozdravil. O najinem snidenju, ki mi lebdi pred očmi kakor svetla luč, in na katero ne smem misliti, sicer bi se takoj vzdignil in šel, pišeš tako, kakor da Ti bo prineslo od moje strani sama očitavanja in neprijetnosti. O sebi pišeš, kakor da si mirna in zadovoljna in si ne bi želela, da bi Te jaz s svojo navzočnostjo oropal Tvoje zadovoljnosti in Tvojega miru. O Vasiliju Ivanoviču, tem revnem, dobrem, meni popolnoma nezanimivem človeku, govoriš kakor o sovražniku in zdražbarju. Moral sem se spomniti tega Tvojega nastrojenja, zaradi katerega tako trpim, in ki sem ga docela pozabil; da me to strašno boli. Ah, da bi Te le ne prevzemali Ti divji trenotki, kako visoko bi zrastle moja ljubezen do Tebe, to se ne da povedati! Bržkone pa mora tako biti. Ako bi se mogli temu izogniti, kako lepo bi bilo!

Tolažim se s tem, da si bila le slabe volje, ki Te je že davno minila in katere si se otresla, ko si povedala, kar Te je tiščalo. Vendar pa sem zdaj daleč od občutkov, ki sem jih imel do Tebe, predno je prišlo Tvoje zadnje pismo. Da je bilo malo preveč. Toda dovolj o tem; oprosti, če sem Te užalil. Toda veš, da med nama ne sme biti laži... Bojim se, da Te bo to pismo razžalostilo; toda sama veš, kako napete so srčne strune v ločitvi in če ljubiš (toda govorim samo o sebi), in kako Te potem vsaka neprevidna, nemila beseda boli. Objemam Te, dušica, in poljubi otroke.

Jasnaja Poljana, četrtek, 29. sept. 1883.

...Prosim Te, ne jezi se, če Te nisem obvestil, da so me izbrali za porotnika. Če bi me bila o tem vprašala ali če bi bilo potrebno, bi Ti bil povedal, tako pa nisem hotel. Razburila bi se in tudi mene vznemirila, da bi se težko pomiril. Saj sem se itak nameraval vrniti v Jasno, zdaj pa je prišel še ta vzrok. Torej, prosim Te, ne bodi huda. Lahko bi bil tudi sploh ne prišel, toda naložili bi mi isto globo in me unovič poklicali. Zdaj pa sem izjavil enkrat za vselej, da ne morem biti porotnik... Neprijetno mi je, da moram pri pisanju misliti tudi na otroke, ko si

predstavljam, da bero ta pisma. Zaradi tega ne pišem vsega, kar bi rad. Na tej strani pa vendar zapisujem: Posebno rad bi Tebe videl. V zadnjem času, sam ne vem, kako je prišlo do tega, si mi postala posebno draga in privlačna, draga in ljuba v vsakem oziru. Meni je, kakor da je med nama nastala nova vez in bojim se, da se ne bi pretrgala.

Jasnaja Poijana, četrtek, zvečer, 2. febr. 1884.

... Ah, duša, ne prepiraj se z mano in ne zavidaj me. Ta samota mi zelo dobro de, če nič ne pišem. Ločena ali skupaj, moja ljubezen in čustva so vedno enaka.

Jasnaja Poljana, 24. okt. 1884.

... Veliko sem razmišljal in jasno mi je postalo, da sem po načinu najinega življenja prisiljen jaz voditi gospodarstvo. Začnimo z Jasno. Imam načrt, kakšna bi morala biti uprava, da bi se vodila v skladu z mojim prepričanjem. Morda bo težavno, toda mora se zgoditi. V splošnem so moje misli sledeče: če že vodimo gospodarstvo na (lažnjivih) temeljih lastnine, tedaj je treba na najboljši način ugoditi pravičnosti in nepristranosti. Toda ne glede na to mi je postalo jasno, da če naj to, kar imenujemo resnico in človeško pravo, postane dejanje in postava, se more to zgoditi le, če se mi bogatini in oblastniki prostovoljno odrečemo bogastvu in oblasti; to se ne bo zgodilo hkratu, ampak v počasnem, smotretem razvoju, ki pride v tir, če bomo svoje zadeve sami urejali, a pred vsem, če pridemo v stike z ljudstvom, s slojem, ki dela za nas. Poskušal bom to izvesti. Skušal bom udeležiti ta načrt v Jasni na prost način brez nasilnosti, samo z dobroto. Mislim, da napake in izgube ne bodo velike, in jih sploh ne bo. Morda se delo vendarle posreči. Rad bi Ti to obširno razložil v ugodnem trenutku, ko me boš poslušala, ker težko se da popisati. Rad bi takoj začel, odvzel vse Mitrofranu in uredil stvari; pozimi bi od časa do časa prihajal semkaj, a s pomladjo pričenši bi stalno tu delal. Morda me pri tem naganja želja živeti na deželi; vsekakor je prišlo moje življenje v napačen tir, ker je bilo moje delo v nasprotju z mojim prepričanjem.

Prosim Te, duša, imej pred očmi, da je to zame srčna zadeva, in ne odgovori mi nepremišljeno in razdraženo, ne pokvari mi volje... Bojim se, da me ne boš razumela, Pa tudi ni mogoče, ker sem se izrazil premalo jasno.

Jasnaja Poljana, 27 okt. 1884.

Včeraj, po zdravnikovem obisku, sem prejel pismo in strašno težko in žalostno mi je postalo pri srcu, najbolj zato, ker sem spoznal svojo brezsrčnost. Kakšna sirova, sebična žival sem! In pri tem se še postavljam ter hočem o drugih soditi in nosim čednostno krinko. Ne morem Ti povedati, kako sem bil žalosten in sem še. Včeraj sem celo sanjal, da sem samega sebe preziral.

Jasnaja Poljana, 28. oktobra 1884.

...Glede gospodarstva si me razumela in me nisi razumela. Težko nalogo sem prevzel z upravo gospodarstva, posebno ker ni to glavno, ampak razmerje do ljudi, ki poslujejo v ekonomiji. Težko je žrtvovati delu na ljubo podošaje do ljudi; toda to se mora zgoditi, če naj se pravilno gospodari.

Jasnaja Poljana, 29. okt. 1884.

Tvoje pismo me je globoko užalilo, silno globoko. Če bi ne bilo te izpremembe v upravi, bi takoj k Tebi pohitel, vsekakor pa se mi zdi, da je glavni vzrok Tvoje stanje. Kaj mi prinese jutrišnje pismo? Danes sem se spomnil, da mi je petdesetšest let, in slišal sem ter opazoval, da se človek vsakih sedem let izpremeni. Pri meni se je izvršil glavni preobrat, ko sem dovršil sedemkrat sedem,

torej štiridesetdevet let. Takrat sem zašel na pot, kjer se danes nahajam. Teh sedem let je bilo polno izprememb, čiščenja, vročega stremljenja in različnih razprav; danes, mislim, da je to pri kraju, prešlo mi je v kri in meso in na tej poti iščem udejstvovanja. Ali bom umrl ali bom zelo nesrečen ali pa bom na svoji poti našel delo, ki me bo vsega požrl. Seveda, pisateljsko delo, ki mi je najsorodnejše in me najbolj mika. — Ah, če bi le Ti ne bila tako nesrečna, kakor se mi zdiš po svojem zadnjem pismu. Nikdar ne misli, da sem s svojim dušnim stanjem nezadovoljen. Sam s seboj sem nezadovoljen in vznemirjen zaradi Tebe. Sicer bi mi bil moj položaj v korist..

Tvoje računanje me ne plaši. Prvič bomo bržkone imeli denarja dovolj; in če ne, se bodo dali izdatki skriti. Ne bodi mi huda, dušica, toda tem denarnim skrbem ne morem pripisovati tolike važnosti. To vse niso dogodki, kakor recimo bolezen, poroka, rojstvo, smrt, znanje, dobro ali zlo dejanje, dobre ali zle navade bližnjih in dragih nam ljudi; denar je samo naša naprava, ki se da na sto načinov izvesti. Vem, Tebi in otrokom je vse to neizrečeno dolgočasno, kakor da vam je že davno znano, vendar pa si ne morem kaj, da ne bi zopet ponovil, da naša nesreča ni in ne more biti odvisna od tega, če vse požremo ali pomnožimo, ampak samo od tega, kakšni smo. Naj Kostjenka zapusti milijon, toda ali bo zaradi tega srečnejši?

Da ne postane vse to neokusno, si je treba ustvariti obširnejše in bogatejše živlensko obzorje. Kakor je naše življenje s svojim veseljem in trpljenjem, takšno bo življenje naših otrok. Zato je važno, da jim preskrbimo vse, kar tvori najino srečo, in jih obvarujemo vsega, kar je tvorilo najino nesrečo; ne jezik, ne izpričevala, ne svet, ne večje ali manjše premoženje ne more vplivati na našo srečo ali nesrečo. Zato me ne skrbi, koliko porabimo. Če bi smatrali to za važno, tedaj bi le ovirali, kar je v resnici važno.

(Dalje prih.)

Srečku Kosovelu. (Marijana Kokaljeva.)

Temni bori naokoli
so vzdrhteli
v neizmerni boli.
V mladem Krasu,
v vitkem stasu
rožice sklonile
so se druga k drugi
v tihi in globoki tugi
Slavci onemeli
so na kršnem Krasu.
Angel smrti
je priplul,
sen miru nasul
ti je v trudno dušo.
In v domačo rušo
v senco te cipres
nesli svojci so potrti —
Rekli so: umrl je on,
ki je solnce gledal rad!
O, nič več v zaton

sanj ne bode skril
svojih nad.
— On je bil! —
Težko bil je vdarjal zvon
in solze močile
bridke so gomilo rano.
Si umrl?
Ne!
In čeprav ne bije ti srce!
Za seboj trpljenje,
boli hrepenenje,
svojo srčno rano
si zaprl
v skrinjo v črni jami.
Nisi ti umrl bil. Tvoj polet
nesel bil te v zarje je nebes,
v večnost, kjer boš večno mlad!
Nisi ti umrl, ne, vedno boš med nami,
ker nesmrten je — poet.

† Srečko Kosovel 1904 - 1926. (Tine Debeljak.)

Ne pritožujmo se nad dobo, v kateri živimo, da je slaba. Če je slaba, smo zato tu, da jo zboljšamo. (Carlyle).

Življenje ni špekulacija, ampak zakrament. Njegov ideal je ljubezen, njegovo čiščenje žrtvovanje. Wilde.

Ti dve gesli, tako značilni za vse delo njegovo, je napisal *Srečko Kosovel* kot maturant prvemu (še lito-grafiranemu) in drugemu zvezku realčne književno-umetniške revije *«Lepa Vida»*, katere urednik je bil v l. 1922.

Življenje, pojmovano kot zakrament, ljubezen, žrtev in vera v novo, boljše — je predvsem znak povojne, idealistične mladine; je afirmacija našega bivanja; zavest svetosti in vrednosti ljubezni, žrtvovanj, trpljenj, ki odrešujejo; je zavesten odklon individualističnega, egocentričnega, materialističnega svetovnega nazora, ki mu je

bistvo sebičnost, samozadovoljstvo; je sila, iz katere je vzrastla nova umetnost, ki protistavlja esteticizmu borbenost za *človečanstvo*. Kosovel je bil *pevec* teh najtišjih vrednot človeka, njega trpljenja in bolesi, in je bil *borec* za njega pravo ceno in mesto.

Izhajajoč iz umetniške rodbine Kosovelov iz Tomaja na Krasu (brat Stano — pesnik, sestra Karmela — pianistka), se je začel zgodaj udeleževati v slovenski javnosti. Že s Podbevškom je nastopal pri recitacijah, osnoval svojo dijaško revijo *«Lepo Vido»*, prešel v goriške liste *«Novi rod»* in *«Mladiko»*, ter je pozneje sodeloval skoraj pri vseh slovenskih listih (Ljubljanski zvon, Dom in svet, Gruda, *Ženski svet*; Edinost, Jutro, Slov. Narod, Narodni dnevnik), vstopil v souredništvo Vidovdana in postal njega najhujši nasprotnik kot sourednik pri neopredeljenem akad. listu *Mladini*. Pisal je hitro in mnogo in raznovrstno: pesmi in prozo, satiro in feljton, esej in polemično, drobnjav, kritiko in književno razvojne obrise. Predaval je na najraznovrstnejših krajih: v seminarjih na univerzi (študiral je slovanske literature in romanistiko), v Mestnem domu, Šentjakobskem odru, Delavskem domu, v Trbovljah in Zagorju in imel napovedano predavanje na ljudski visoki šoli. Vsesplošni 22-letni kulturni delavec, ki je bil sebe prepoln, ki se je hotel dajati, kot da bi slutil svojo bližnjo smrt, pred katero je še obupno in žalostno, svest si svoje največje tragike, za-

pisal: «Jaz sem neizrečena, zastrta misel, ki ne bo nikoli izgovorjena.» (Iz zapuščine).

Srečko Kosovel je bil *pesnik*. Nežen in mehak kot otrok, s pojočo besedo, stopnjujoč jo kot v godbi. Človek izredno finega, dojemljivega duševnega živčevja, z najtanjšimi nitkami, dotikajočega se vsega sveta krog sebe; napete čustvene vzmeti, ki se sproži ob vsakem tresljaju; bela ravnina, ki jo vsaka žalost obsenči, vsaka surova gesta okrvavi. Ni to človek sentimentalnosti: ampak človek velike srčne kulture. In bil je Srečko Kosovel tak, ki je ljubil le človeka v sebi, ne sebe in mu je bila zato tako lahka pot k bližnjemu:

«le tam obstane moj korak,
kjer bolna duša zaihti.» (Ženski svet, II, 122).

O, bolne duše! Bil je sam taka bolna duša, ranjena v samoti in krvaveča vase tako natiho, da nismo videli, iz katerih ran: a da je žalost visela kot megla nad srcem njegovim, smo slutili, in ves žalostni Kras je žalosten iz njegovega srca. Da govorimo literarno: ni bil Kosovel niti v svojih početkih zgolj impresionist, ki bi šele iskal razpoloženja in barve v zunanjem svetu in jih reproduciral v različnih tonih — nasprotno: v naravo je on projiciral svojo bol, svoj tihi jok, ki so ga raznesli vetrovi čez polja in kraške skale. In v svoji žalosti se je on srečal z žalostjo svoje zemlje in svojih ljudi: žalosten človek je poljubil žalostno človeštvo. Sredi Krasa stoji kot na križišču:

«iz belih vasi bele poti
in vse te poti skozi moje srce.» (Mladika 1925, 256).

Vse te poti skozi njegovo srce — in njegovo srce se je razlilo po vseh teh poteh in vaseh do zadnje kočice za vasjo med bori, kjer kopica otrok joče v koščene róke starke Bede. In tedaj si srce iztisne zadnjo solzó:

«Ničesar nimam in vendar mislim:
vse, o vse bi vam moral dati.» (Mladika 25, 51).

Kot da je pozabil pesnik nase in se bezručevsko prelil v svoj rod ob morju —

(rad bi bil kdo izmed njih) (Mladika I.)

in je tako postal glasnik kraških ljudi in njihove žalosti: ostre tišine in trpkega molčanja, skalnate pušče in borov za vasjo, ki šume kot umiranje najdražjih, dišečega brinja, rdečih sipin in ilnatih steza, pristnosti in preprostosti kmetov in kraških grobov.

To je njegov cikel: *Kras*. V njem je dobil Srečko Kosovel stik z življenjem izven sebe, iz boli mu je izšla življenska sila po lepem, novem, uprlo se mu je današnje stanje, postal je *borec*. Tudi v poeziji. Zadnje, večinoma še nepribočene pesmi, ga bodo morda pokazale v tej luči: «Eks-taza smrti», «Godba», so predhodnice. S silnim ognjem se je vrgel v vrtnec

današnjih razmer, z ironijo in satiro, prav kot protest proti tistim, ki ne razumevajo njegove najtišje besede, njegove prozorne žalosti, lepote življenja, ki je je poln. V samoti je dozoreval za življenje:

(Še enkrat, samotar, pojdi
na sleme teh bisernih gor
in vzklikni veselja,
da čutila zemlja bo vsa
tvoj čudoviti upor.

(Trije labodje).

Zavedel se je, «da težkodihajoča sodobnost ne dopusti, da bi plesal» in da «samo delo vodi k zmagi». «Hitim za določenimi cilji. Zvezde, ki so izšle, so me priklicale.» In te svoje smotre je zgostil v geslo: «zмага resnice v kulturnem, humanizma v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju.» (ML)

Boril se je za novo preureditev družbe na *delu* in človeški *ljubezni* in skušal zagovarjati nujnost proletarske umetnosti (predavanje v Zagorju). Kljub vsemu temu resnemu in nervoznemu delu zadnjih mesecev, sem prepričan, da bi bila to le prehodna doba, kajti — da bi se Srečko opredelil in se zavzel za razredni boj kot svojo življensko nalogo, ne morem verjeti.

Bil je preveč umetnik, morda zgolj umetnik in kot tak seveda več en socialist, ki se bo boril na strani ponižanih in razžaljenih, a ohranil bo svojo *svobodo* vsekdar. Boj za *človeka* v človeku, kateregakoli stanu in rodov, za ublažitev najtišje disharmonije v njega srcu, se žrtvujejo umetniki in to je v bistvu religiozno, stavljeno na ljubezni, ne sovraštvu. Naj bo kakorkoli: Srečko Kosovel je umrl. Umrl je človek, pesnik in borec. Naš dobri prijatelj in prijatelj vseh ljudi. Na Krasu, ki ga je pel in ne izpel, se mu je odprl mladi grob.

«Za zidom cerkvenim je pokopan.

Na grobu šopek cvete.» (Mladika, 1925, 256).

† Srečko Kosovel:

Duma.

Dom za gorami, ti sivi!
Gledam te, kako se kruši
kamen za kamnom, in težko,
težko mi je pri duši...

Vstanite! Naj umrejo naródi,
in naj zaživijo Bogú,
naj vstanejo k večni svobodi,
naj pojejo himno miru! —

Jaz sanjam le pokopališče,
kjer vsi vi predragi ležite —
moja bolna duša vas išče.
Če lažje vam je — kaj molčite!

O, rad bi odvezel ti trpljenje,
hrepenenje za zemsko prostost,
rad vsem bi priklical vstajenje,
iz src izdril zlomljeno ost.

O dom za gorami, ti sivi,
ti na mojem srcu granit —
umiraj, ne, ne umiraj, ti živi,
ko jaz bom že davno ubit.

† Srečko Kosovel: **Glej, saj ne moreš več...**

Glej, saj ne moreš več govoriti,
ne moreš iskati več novih poti —
čemu živeti, čemu hoditi,
ko si tako truden; leži, umri!

Čeprav je še luč, ki znotraj sveti,
čeprav to življenje imam tako rad,
te morem le v sveto olje deti,
bolni moj brat...

† Srečko Kosovel: **Vidim te, mati.**

Vidim te, mati: stopaš po klancu
(v temnem stolpu jutro zvonil) —
hiše so tihe, polja spijo,
le v tvojem oknu luč gori.

Žalostna je ta povest, o mati,
(zvon je odklenkal v polja temna) —
vračam se, mati, vračam se, mati,
da zdaj za vedno ostanem doma.

Ah, tako, mati, pokleknil bi, mati,
(zvonjenje razliva se v polja temna) —
tako bi pred tebe stopil, popotnik,
in razodel ti povest srca.

Vidim te, mati: stopaš po klancu
(v temnem stolpu jutro zvonil) —
hiše so tihe, polja še spijo,
le v tvojem oknu še luč gori.

† Srečko Kosovel: **Svojo bolest.**

V dno srca bom skril svojo bolest
za svoje samotne dni,
jaz nočem, da vidite to srce,
ko je bolno, ko krvavi.

In v svojih očeh bom nosil smeh,
na ustnicah svojih dovtip —
nihče ne bo vedel, kako in kaj
jaz čutim tisti hip.

Le ko bom v sinjem večeru sam
in svetilka bo brez luči,
bom stopil v svetišče pred njen obraz,
da se duša mi pomiri.

Slovenska žena. († Srečko Kosovel.)

Iz megle strmim v težko plastiko, v izmučen obraz in v viharju uvito telo slovenske žene.

Naj gledam v gladek obraz deklice ali v žareč obraz mladega dekleta, povsod se mi zdi, da so vdolbene pod čelom globoke jame, kamor se skrijejo v nepremični grozi obstale oči. Glava uporno stopi naprej in čelo se stisne; toda to ni več upor, ampak bolečina smrti, ki krči uvelo telo. In telo ni več samo kup mesa, ampak tempelj nepopisne bolesti, v mrak stisnjene, v molk obsojene.

Življenje slovenske žene je žrtvenik trpljenja. Komaj se otrok oklene vratu, se telesce ukrivi in postane težko in trudno.

Ko tako pomislim, se mi zdi, da je to velika krivica. Med morjem ženah drugih narodov stoji naša žena temna, kakor kip vse življenje borečega se kiparja; to je globoka bolest, v svojem molku kričeča. Kajti žena je simbol rasti, obzorje življenja, ki si podaja bele roke do brezprostorja večnosti.

Kadar rodi naša žena, kriknejo gore. Novo življenje je pognano na cesto, med temo in boj, v boj do obupa. Potnik hodi med gorami in včasih zasanja od trudnosti v šepetanju gorâ. Od trudnosti! In se zdrzne — okoli je mrak, samo zemlja dehti v novemberski samoti.

Tako si je podobno vse naše življenje: kultura, umetnost — vse je podobno tej ženi, ki stopa z grozo v srcu naprej in vendar ne obupa.

Kajti z največjo grozo obupa je prižgana v srcu tiha, majhna, a baš radi tega prijaznejša luč sladkega upa. Življenje se poigra s srcem za trenotek in zopet je hladno in temno.

Toda za vsako rast je treba sile, moči in upanja.

Oscar Wilde je rekel, da so imele Grkinje ob rojstvu v bližini kipe Afrodite, lepe, božanstvene boginje lepote, da bi otroci, ki jih bodo rodile, pili iz materinih prsi blesk božičinega obraza.

Nam tega ni treba.

Danes gledamo življenje drugače in se opajamo nad sočno, polno, rujavo grudo, nad ilovnatim obrazom in nad roko, veliko in močno. Naše življenje hoče postati polna rast, razkošna od zdravja in radosti nad silo prirode. Dražji nam je kamen s Krasa nego kak oblizan kip tujca, zakotnega umetnika. Draga nam je naša zemlja in vse, kar je vzraslo na njej. In vzraslo je veliko. To nam je drago in neizpodbitno naše, ker je v nastajanju zrlo v naše trpljenje in osamelost.

In rad bi, da bi baš žena v teh težkih dneh obdržala v sebi kip naše kulture, da bi se zarisal baš v njeno srce plamen, ki veže mrak in dan, da bi ostal ta plamen v otrocih in rodovih...

Bolna velemestna deca. (Thea R.)

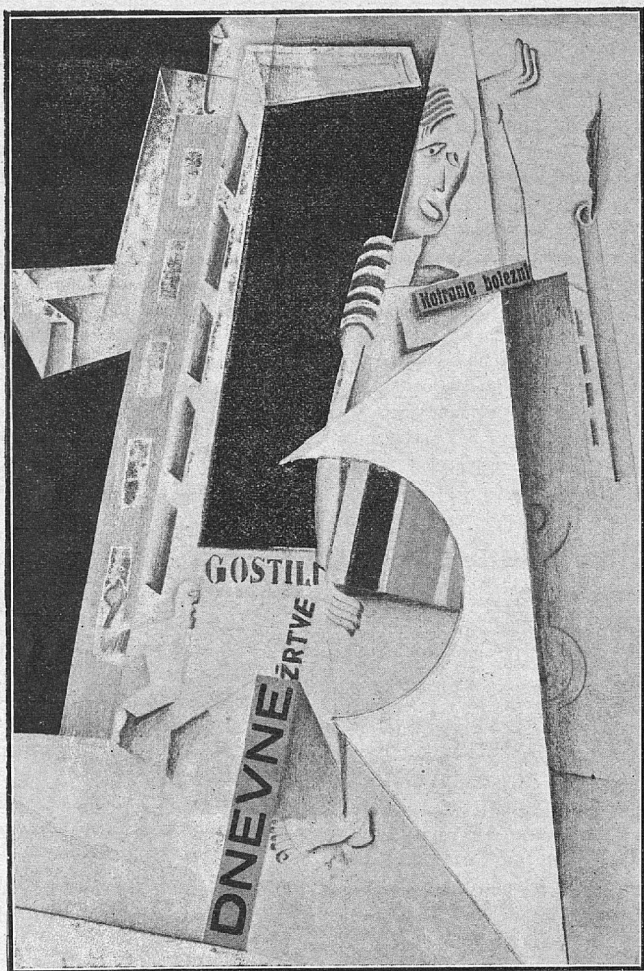

aj in kakšna je deca velemesta? Živa slika velemesta samega, kjer vlada ono ostro nasprotje med malimi in velikimi, bogatimi in revnimi, plahimi in drznimi, umazanimi in čistimi. Trgovina, kupčija, goljufija, lov za denarjem, za bogastvom — to je velemesto. Visoke hiše, kjer se šopiri razkošje in brezdelje, — umazane, napol podrte, — brlogi bede, sovraštva in bolezni, — to so bivališča velemestne dece. Mesto, omejeno po brezštevilih kockah (hiše so namreč samo kocke, v prostoru popolnoma zaprte), omejuje tudi deco, ker ji ne da prilike razmahniti nje otroške narave, ji ne da dihati, jo duši in ubija.

Očelova roka vihti palico nad otroci, ki ne prinašajo domov denarja, — otroci imenitnih bahavo kažejo svetu denarnico, polno novcev, ki so morda krivično pridobljeni. Denar! Vse za denar! Otrok krade, laže in goljufa za denar.

Ulica ozka, polna odpadkov, smradu, — predmestje. Vse polno malih beračev, drznih do skrajnosti in plahih kot jaženjčki, — vse ti izteza roko po milodarju — ne po koščku kruha, temveč po denarju!

Otroci bede in pomanjkanja so upadlih, porumenelih lic, šibkih udov, top jim je izraz v očeh. Ponekod že lica, popačena od človeških instinktov,

ki so zakalili v notranjosti otroka ter silijo navzven. Ta deca strada zraka, solnca, kruha, predsvem pa ljubezni.

Otroci obilja so bledih prenežnih lic, šibkih udov, v očeh imajo izraz prenasíčenosti, dolgočasja in nezadovoljnosti: oni ne smejo biti krepki,

rdečih lic, močne postave — to pač danes ni več moderno. Uboga, bolna deca velemesta!

Lakasti čevljički tam, bose noge tu, živi obešalniki svile, baržuna, čipk in razne modne navlake poleg umazanih, napol odetih koščenih telesc. Galantni mali gospodiči in modne kratkokrilke — gospodične mesto otrok. Nič otroškega, nič toplega ni v tej deci.

Deca boljših stanov je puhla, prisiljenih kretenj, pritajeno govori, hinavsko se klanja. Nikakega sledu o oni otroški priprostosti in odkritosrčnosti, ki je elementaren izraz človeške nepokvarjenosti.

Deca ulice pa je preveč odkrita v svojih nagonih, ona kriči, se pretepa, je surova, podivjana, predrzna in brezobzirna, kakor je brezobzirno življenje velemesta.

V parku, ki je ves omejen z ograjami, čez katere ne sme stopiti človeška noga, sedi velemestna deca, dolgočasna, ne ve, kam bi se okrenila, kajti povsod jo zasledujejo oči nadziralatelja. Rok in oblekce ne sme zamazati, kajti otrok mora biti čist in lep kakor punčka v izložbenem oknu. Otrok ne sme biti otrok niti na prostem.

Deca velemesta! Kje je njihovo zdravje, njihova otroška sila, njih glasen smeh, njih svobodno kretanje? Vsega tega nimajo v mestu. Na deželi, tam je prostor za njo, v prosti naravi, kjer lahko svobodno poskačejo, se glasno nasmejejo, se nasitijo svežega čistega zraka, najedo črnega kruha.

Mamice, ne pošiljajte poleti otrok na letovišča, kjer se nadaljuje nenaravno otroško življenje, zopet stisnjeno po strogih pravilih omikane družbe v tesen okvir, temveč na deželo v preprosto kmetško hišo, kjer jih ne bo nihče oviral, ko se hočejo svobodno gibati. Deca, ki pride v stiko s kmetškim ljudstvom, s kmetškimi otroci, spozna že kot majhna ono naravno, primitivno življenje, spozna — v kolikor pač more otrok zaznavati — kmetški trud in napor, s katerim pridobiva vaščan svoj črni košček kruha. Nagon po lastnem udejstvovanju, po delu se z vso silo vzbudi v otroku, ko vidi, kako vse okoli njega hiti po opraviilih; tudi on hoče pokazati, kaj zmore; vzame lopatico, grabljice in vilice, — ter hajd na polje in travnik. Vse, kar pogreša v velemestu otroška duša in telo, najde tu na deželi, sredi proste narave.

Slika predločuje vsebino življenja velemestne dece. Sestavljena je iz različnih delov, ki tvorijo celoto o pojmovanju velemesta. Na levi strani so zaznamovane hiše, visoke, stisnjene v prostoru, na desni strani stoji tovarna, iz katere se vali dim, spodaj so začrtani obrisi postave, človeka, ki se v pijanosti ziblje iz gostilne. Slednjo si je treba predstaviti le pod napisom, kajti slikarju ni možno označiti vsak predmet v celoti, temveč pokaže le en del. Z napisi Notranje bolezni in Dnevne žrtve hoče slikar potrditi resničnost pojavov velemestnega bolnega življenja. Sredi slike pa stoji deček, izmozganih udov, popačenega obraza; na njem leži vsa teža strupene okolice — revščine in bogastva.

Tako torej tvori sodobni umetnik s pomočjo različnih pojmov-predmetov celoto doživljanja — Resnico.

Poljubi. (Dragotin B.)

(Poljubi so kot rože! One vesele, ki prepevajo v solncu, sanjajo po noči v belo tančico zavite; pa so tudi kot blede krizanteme; na grobovih plakajo in njihovi listi so kot peroti nevidne smrti... Pa so poljubi tudi kot rože z velikimi očmi, ki gledajo v solnce in pijejo njega prelest... In tudi kot cvetlice žalostne, z meglo in vlačo polite, ki pripogibajo glavo in na skrivaj plakajo...)

I.

Oče, zravnal bi jih s poljubi,
tako so krivenčaste tvoje roke...!
Morje bolesti je v vsaki gubi...
v razpoki stoletnega hrastal...
Vijugaste grče so tisti žulji...
... črne rože trpljenja,
ogorki hrepenenja,
ker je kot ogenj tvoje hrepenenje!
(In so še tvoje dlani kot zemlja,
ki jo prosiš življenja.

Oče, odpusti sinu! Njegovo je srce
gladiš in božaš z motiko.)
globok vodnjak ljubezni,
ki vkradel je tvojo podobo,
ko si se sklanjal nad njim
in čuval mu sladko vodo!
.....Oče! Odpusti sinu!
Vsedel se je pod hrastovo drevo
in se v njegovo prijetno senco ovil,
kot bi z zimskim se plaščem pokrili...

II.

Tisti večer je zarja gorela,
v drevje se lovil je plamen rudeč,
na tvojem je čelu mrkost sedela,
razočaranje je bila roža tvojih ust!
Srečal sem te,
po hoji, saj veš, sem spoznal te,
po tisti, ki je zlomljena,
na dvoje prelomljena,
kot so nam srečo nekdaj prelomili!....

Prelival sem iz oči

zarjo na tla;
posrkala vso je zemlja;
oj ta zemlja, požrešna vsa!
(Saj še še spomniš na mamico našo!...)

III.

Oče, ali je večnost?
Razum, duša in srce,
kaj vse to mi pove!???
V tvojem obrazu jo gledam, večnost,
v kretnjah, v vsaki tvoji besedi!...
Na sukni stikani iz trpljenja
se sveti križec, znak večnega življenja!...

IV.

Sem kozarec nalit iz istega vrča,
kot si nalil si svojega ti?
Ali iz trte sva iste,
iz istega vinograda oba?
V sladkih trenutkih čutim, da sva!
In vendar sva daleč,
drug od drugega na onkraj sveta!
Saj vem, veš oče, ta lažnjivi krčmar
vino je moje prodal,
tvoje je obdržal doma!
In veš, kaj danes so ti le krčmarji,
meni prilivali vode so, strupa,
zato ne pozna se skoraj midva...
Le v tihih nočeh,
v globokih očeh
se srečava tam,
kjer ni teča svetla!...

Njene sanje. (Mara Lemeževa.)

«Danes sem jo pa videla, ah očka, mamico mojo!»

«Je res, a kje?»

«Sanjalo se mi je, da sva jo obiskala, da sva šla k njej na božjo pot, kot praviš ti, pa sem jo videla.»

«To je bila vesela, se je smejala, dete?»

«Smejala — ne! Jokala se je zopet in me stiskala, ah!

Poljubčka pa mi ni dala — nič — prav nič... Že dolgo me ni poljubila, očka!»

«Odkar leži in kašlja, dete moje.»

«Da od takrat! Stiskala pa me je strašno, ah očka, da dihniti več nisem mogla, da sem se probudila...»

Delo ustvarja človeka, brezdelje zločinca.

Za srečo je dovolj četvero delavnih rok in dvoje ljubečih src.

(M. K.)

Važni zadatak žene. (D—in.)

Već od davnine navještali su veliki umovi čovječanstvu novi duh kulture, koja se ne će oslanjati na premoć i nasilje, nego na istinu i pravicu. Ove uzvišene ideje bile su namenjene pokoljenjima, da ih ostvare. Nebrojeno uzor poštenjaka boraca branilo je stijeg najviših ljudskih svetinja: bratstva, jednakosti i međusobne ljubavi. Njihova borba imala je djelomičnih uspjeha, jer odraz svih svetinja ispoljava se kod plemenitijeg djela ljudi.

Broj ovakvih ljudi množiti će se svakim danom, jer je to neuklonivi zakon majke prirode i smisao borbe čovjeka za usavršavanjem i oplemenjivanjem. Iz povijesti razvitka kulture i nastojanja za napretkom odražuje se jedna velika i uzvišena težnja za duševnim preporodom ljudskog društva. I sve, što je boljeg, plemenitijeg i savršenijeg kod ljudske zajednice, združuje se u jedno opće čeznuće i nastojanje, da čovječanstvo zahvati spoznanje pravednosti, dobrote i ljubavi, jer bez ostvarenja ovog zadatka nema budućnosti ni pravog napretka na zemlji.

Živimo u ozračju zaraženom zlobom i mržnjom, valjamo se u blatu ljudske podivljialosti i opće pokvarenosti. Ovo dejstvo ne smije da nas smeta, jer to je prolazno i vremenno. Pravica i istina pobijediti će svakako, jer je to u skladu sa razvitkom historije ljudskog roda.

A da se to zbude, potrebno je među ljudima više ljubavi i više međusobne snošljivosti. Nova škola rada i najbolji svjetski uzgajatelji idu zatim, da nova pokoljenja odgoje u duhu bratstva i ljubavi. Duh čovječstva treba da udje u ljudska srca, dobro i lijepo treba da ispodrine zlo i ružno.

Ali ove uzvišene i milozvučne riječi ostale bi dugo neostvarene, kada bi samo muškarac radio u tome smislu. On je prilično sklon gruboći i nasilju, manje imade srca od žene. Žena je upravo stvorena, da preuzme ostvarenje obnove ljudstva. Bez njezinog svestranog sudjelovanja u tome pravcu ne će biti velikih uspjeha. Svako žensko glasilo i sva ženska udruženja imala bi, da usredoče svoje djelovanje u smislu preosnove čovječje duše. Svako ino djelovanje, koje bude mimoilazilo ovaj važni zadatak, biti će površno i kratkotrajno.

Žena imade već od prirode ona lijepa svojstva, kojima se može da djeluje na ljudsko srce. A ovo srce treba kod ljudi oplemeniti i omekšati, jer je tvrdo i nepristupačno lijepim osjećajima pomirenja i ljubavi. — Žena je pozvana odabranica ove čovječanske odgojne zadaće. — Ljudi treba da postanu prije svega ljudi u pravom značenju riječi.

Nije dovoljno spoznati ovo plemenito nastojanje za lijepim i dobrim, tu treba ustrajnog i požrtvovnog rada. A ženstvo — ako nije okolinom ili lošim uzgojem iskvareno — znade biti upravo požrtvovno i puno samopri-

jegora. Treba kod toga prije svega velike i nesebične ljubavi, kojom je baš žena obdarena.

Da se izgradi novo ljudsko društvo i odgoji valjani naraštaj, treba odstraniti sve zapreke i spone; treba ukloniti s puta sva nelijepa čovječja svojstva, koja drže neprijateljsko i napeto oružje među ljudima i narodima. Da se to postigne, treba da se puno prašta i zaboravlja uvrede, a to zna velikodušno da čini žena. Ona rado prašta i brzo zaboravlja. Nanašanje uvreda i vredjanje ljudskog dostojanstva u čovjeku danas jošte truje živuće generacije i onemogućuje zbliženje i pomirenje duhova. Samo žena može sa svojom požrtvovnošću i samozatajom da djeluje uspješno za ozdravljenje ovih žalosnih prilika.

Spoznanje onog ljudskog, onog čovječanskog osjećanja treba, da prije svega zahvati najšire ženske slojeve. Kad bude svaka žena u najzabitijem kraju spremna, da vrši uzvišeni i važni zadatak preporoda ljudskog roda, onda će ideali čovječstva utući zlobu, a budućim pokoljenjima osvanuti će nova zora, pred kojom će nestati nasilja i nepravde.

Nec possumus tecum vivere nec sine te*)

(Iva Breščakova.)

ndijska legenda nam pripoveduje o stvarjenju žene sledeće:

V začetku časov je Twashtvi ustvaril svet.

Ko pa je hotel še ustvariti ženo, je opazil, da je pozabil že vsa »sredstva«, ki jih je imel na razpolago. Zamislil se je Twashtvi, globoko je premišljal, a končno jo je vendar uganil.

Vzel je okroglost lune in gibčnost kače, vitkost plezajočih rastlin in trepet nežne trave, baržunasto barve rdeče vrtnice ter lahkoto njenih listov, pogled mladega kozliča, nagajivo radost solnčnih žarkov in jok oblakov, nestanovitnost vetrov in plašnost zajca, prevzetnost pava in sladkost medu, trdoto dijamanta, brezsrčnost tigra in mrzlost snega, cvrčanje lastavice in gruljenje golobice. Zmešal je vse te stvari ter naredil ženo, in jo daroval možu.

Črez osem dni se mož vrne k njemu in mu reče:

«Gospod, stvar, ki si mi jo dal, mi greni življenje, govori brez prestanka; radi nje izgubljam svoj čas, za vsako malenkost se pritožuje, vedno je bolna. Prišel sem k tebi, da jo zopet vzameš, kajti jaz ne morem živeti z njo».

In Twashtvi je vzel ženo nazaj.

Črez osem dni se mož vrne k boгу in mu reče:

*) Ne morem živeti ne s teboj, ne brez tebe.

«Gospod, moje življenje je preveč samotarsko in prazno, odkar sem ti vrnil ono tvojo stvar. Vedno mi je v spominu, kako je peša in plesala pred menoj. Spominjam se, kako me je gledala in se igrala z menoj, in s kakšno navdušenostjo mi je prihajala naproti».

In Twashtvi je vrnil ženo možu.

Samo trije dnevi so potekali in mož se je zopet vrnil ter tožil:

«Gospod, jaz ne vem, kako je to, ali čutim, da mi je žena bolj v nadlego kot v veselje. Gospod, prosim te: vzemi jo nazaj!

A Twashtvi je zakričal:

«Odidi, mož, storil boš, kar boš mogel».

«Jaz ne morem živeti z ženo», odvrne mož.

«Ti bi ne mogel niti brez nje živeti», odgovori Twashtvi.

In mož je odšel in stokal:

«Gorje meni! Ne morem živeti z ženo, in ne morem živeti brez nje».

Rdeče rože. (Aleksandra.)

Prhnila je v mrak
jata žalostnih misli,
da je v gori zaječalo
in v dušo kriknil odmev.
Sladko je zavabilo šumenje
v tolmunu. — — —

Zrastlo je krog mene
polje rdečih rož
kot ogromen, okrvavljen prt.

(A jaz ne maram rdečih rož!); In jaz sovražim rdeče rože!

Rdeče rože žgo v oči.
Rdeče rože opijanijo srce.

Kot ognjene roke
tiplje njihov težak vonj
moje trudno, razpaljeno telo.
Njihovi veliki cvetovi —
sami živi, pekoči zublji,
mi segajo do ust, do oči
ter mi tržejo dušo — — —

Dva svetova. (Fr. Ločniškar.)

Ko nastopi tihi mrak,
v kočo stopi siromak,
sladki sen objame ga:
angelj s sabo vzame ga,
z njim v pokojne dalje gre,
polni z mirom mu srce.

Ne miruje bogatin,
dokler zadnji ni cekin
varno pred tatovi skrit.
V sanjah s tatom se bori,
dokler trudnih mu oči
ne zalije dneva svit.

Zemlje sin. (Ksaver Meško.)

Po zemlji hodim, ker sem zemlje sin.
In ker sem zemlje sin — grešim.

Pač duh v nebeške sfere hrepeni,
a k zemlji ga telo tišči.

A saj oboje ti si, Bog, mi dal,
na zemljo grešno me poslal.

Zato dobroten boš mi kdaj sodnik,
za boje s svetom mi plačnik.

Drobtine. (Dora Grudnova.)

Naloga, ki je bila v življenju ženi odkazana od Boga samega: možu v njega boju za življenje in obstanek zvesto drugovati ter ga podpirati, v ljubezni roditi mu otroke ter jih vzgajati v plemenitem stremeljenju — k popolnosti! Hvaležna mu za njegovo ljubav, posveti žena možu in njegovim otrokom svoje življenje.

Za ženo, tudi ono, ki izvršuje kak socialni poklic, ali ki si sploh more na kakršenkoli način sama služiti vsakdanjega kruha, je vendarle najtrdnjša ter najsigurnjša podlaga za njeno izvendomače delovanje in udejstvovanje v življenju dom, ki si ga v ljubezni skupaj z možem ustvari!

Mož in žena, ki sta vsak v sebi ter v medsebojni ljubavi dozorela, sta dozorela in godna za skupno pot v življenju, pot, ki ji pravimo «zakon»; ko sta dovolj izkušena in poznata življenje, njega boje in grenkosti, ki vesta, da svoji usodi ne bosta združila le zato, da bi ga skupaj preplesala, v samem smehu in veselju, marveč da ga bosta skupaj lažje prenašala — z vsem, kar jima je usoda namenila: radosti ali bridkosti, veselje ali žalosti, nadloge, skrbi... In po navadi je v življenju vsak človek vsega nekoliko deležen; ker je pač tako — to naše življenje!

Žena! Želje, da bi osrečila moža s svojo ljubeznijo, mu ne serviraj — na krožniku! Do tvoje ljubezni in sreče, ki mu jo boš ž njo dala, se mora mož priboriti in se mora za njo neprestano boriti, tudi ko se je do nje že priboril; ker je to najskrivnostnejša tajna tiste nevidne sile, ki uklepa moža v tvojo oblast, in je največja skrivnost ljubezni med možem in ženo, ki naj bo trajna, večna...

In bodi možu brezpogojno udana; ker je ni za njega slajše zavesti, kot mu je zavest oblasti nad tabo; a je prav tvoja udanost do moža tisto dragoceno orožje, s katerim ti njega vladaš in obvladaš!

Govorim tebi, razumno, pametno dekle, z lepo, bogato dušo, s čistim, toplim srcem: naj ti ne bo žal nobene minute trpljenja, ki ti ga v dnevih mladosti prinašajo premnoga grenka razočaranja nad življenjem, svetom, človekom... Vse sprejmi le kot imenitno šolo, v katero te vzame življenje in iz katere lahko odneseš marsikak lep nauk, s katerim se boš vedela okoristiti v bodočih dnevih, ko se boš polagoma probujala iz svojih mladostnih sanj in boš bolj in bolj spoznavala življenje — kako trdo in neusmiljeno je v svoji nagoti! Tudi prebujenje in spoznanje ti bo manj bridko ter manj bolešno, če si boš vse lepe nauke iz prve šole življenja zapisala globoko v srce — in lažje bodo tudi bolesti prihodnjih razočaranj, katerih te čaka še mnogo, mnogo v življenju! In ko bi le pri teh ostalo! — in bi ti ostali prihranjeni tisti trdi udarci življenja, ki padajo na človeka, ko jih najmanj pričakuje — kot privrši včasih srdit vihar, ki preorje, preobrne ter vzgiblje do temeljev vse, kar mu je na poti, in preti še najbolj orjaškemu hrastu, da ga zlomi na dvoje; in gorje ti, ako nisi pripravljen nanj!

Iluzija za iluzijo, sanje za sanjami, skozi katere gledaš sedaj v življenje in ki si ga obdala ž njimi kot z brezštevila rožnatimi pajčolani, bodo polagoma, druga za drugo odpadle in ko bo padla poslednja rožnata tančica in ga boš gledala, kakršno je, tedaj boš vedela ločiti sanje od resnice ter boš vedela, kam in kdaj postaviti mejo svojim sanjam — če bo to potrebno in koristno; ker vedi, da bi bilo življenje neskončno pušto in dolgočasno brez sanj...

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

III. Občni zbor »Ženskega dobredelnega združenja« v Trstu se je vršil 20. maja in se ga je tudi letos udeležilo prav veliko število članic ne le iz mesta in okolice, marveč tudi iz oddaljenejših krajev. Predsednica gospa Ant. Slavikova je pozdravila zborovke v prisrčnih besedah, pojasnila naloge Udruženja z ozirom na naš položaj, pozivala je vse članice, naj deluje vsaka po svoji moči v zmislu društvenega programa, in priporočala v prvi vrsti slogo pri skupnem delu.

Nato je tajnica podala obširno poročilo o delovanju vsakega posameznega odseka. — V dobredelnem odseku je bilo tudi v minulemu letu vse delovanje osredotočeno v prid siromašni šolski deci. O priliki prvega sv. obhajila je združenje obdarovalo 11 deklic in 8 dečkov. Deklice so dobile bel étamin za obleke, dečki belo blago za hlače in bele majice, po eden pa čevlje, sandale, nogavice. Pri običajnem božičnem obdarovanju je Udruženje zopet sprejelo v svoje področje otroške vrtnice in obdarovalo vse skupaj 355 otrok, 201 deklico in 154 dečkov. Otroci so dobili blago za obleke, biškote in sadje. V to svrhu so nabirale prispevke gđč. vrtnarice, in sicer je bilo nabrano v Škedenju L. 1145,50, v Rotolu L. 242,—, pri Sv. Jakobu L. 487,50 in na Vrdelci L. 275,50. Gosp. Osipovič je daroval v ta namen lir 100,—, Škedenjski vrtec je dobil od nabrane svote L. 200,— za šolsko refekcijo, ker je nabrana svota presegala stroške božičnega obdarovanja. — Dalje je Udruženje obdarovalo po 10 otrok in Sv. Križu in Barkovljah.

Priredile smo tudi minulo leto počitniško akcijo za slabotne otroke. Akcija se je izvršila na znani način, toda v manjšem obsegu nego prva leta. Priglasilo se je manj gostiteljev, pa tudi manj otrok. — Poslale smo na počitnice v razne kraje po Jul. Krajini 88 otrok. Otroci so odšli v prvi polovici julija in so ostali večinoma vse počitnice na deželi.

Zelo izčrpno je bilo poročilo o prosvetnem odseku, zato ga priobčimo v prihodnji številki.

Iz poročila o tečajih za ročna dela je razvidno, da Udruženje nadaljuje svoje delo na tem polju v isti smeri, kakor ga je pričelo ob svojem početku. Marsikak tečaj je med letom odpadel vsled raznih okoliščin, zato se pa ustanovi kje drugod nov tečaj, kakor nanesejo prilike in potrebe. Koncem tega poslovnega leta ima Udruženje sedem tečajev za ročna dela, ki so vsi dobro obiskani. Združeni tečaji so priredili v juliju

skupno razstavo, o kateri je že poročal Ž. Sv. v avgustovi številki 1. l.

Sledilo je blagajniško poročilo Udruženja in poročilo uprave »Ženskega Sveta« ter sta bili obe poročili enoglasno sprejeti in je bil odbor podan absolutoriji.

Nato se je vršila volitev odbora, ki je ostal z malimi izpremembami isti kakor lansk leto, pod predsedstvom gospe Antonije Slavikove. (Konec prih.)

Kolo jugoslovenskih sester.

(Konec.)

Sestre v Krškem so priredile v juniju javno tombolo. V novembru so otvorile 10 tedenski gospodinski tečaj. Za Božič so imele lepo prireditev z izbranim programom. Obdarovale so 43 šolarjev in 6 mestnih revežev. Ves cvetni teden pridno prodajajo oljke.

Sestre v malem Leskovcu so vprizorile igro: »V Ljubljano jo dajmo«. Za Miklavža so obdarovale 35 učencev. Sestre v Mežici imajo krajevne odbore v Prevaljah, Lešah in v Črnečah. V Kotljah imajo poverjenstvo. V Mežici imajo dobro oskrbovano knjižnico. Imele so 8 predavanj, božično in velikonočno obdaritev in plesni venček v prid počitniški akciji. Poslale so 10 bolehnih otrok na okrevanje v Selce v Hrvaškem primorju. Njihov načrt za bodočnost je skrbeti s predavanji za izobrazbo ženstva in podpirati ustanovitev knjižnic v Kotljah in Črnečah.

Sestre v Murski Soboti so imele bogato božično obdaritev. Cvetni teden prodajajo oljke.

Sestre v Mostah so imele v maju dan naris. Priredile so »Domoljubni večer«. Pri božičnici so obdarovale 50 otrok z oblekami in jih pogostile s čajem in pecivom. V teku so tudi že vse priprave, da bodo imele v aprilu 10-dnevni tečaj za nego dojenčka.

Sestre v Novem mestu so dosegle končno po triletnih vztrajnih prošnjah, da bo preuredila mestna občina neko občinsko hišo za hiralnico. Za opremo imajo kolašice pripravljene nekaj pohištva in 10 tisoč dinarjev, ki so ga pridobile z raznimi prireditvami. V kratkem bodo uprizorile igro »Veronika Deniška«. Tudi one imajo stalno v svojem programu božično obdaritev in prodajo oljk.

Sestre v Ptujju so imele dva cvetlična dneva in bogato božično obdaritev. Obdarovanih je bilo 150 otrok s čevlji, oblekami, perilom in plašči, 500 otrok pa s sadjem in pecivom. Tudi one podpirajo od seje do seje ubožne družine in mestne reveže v hiralnici. V aprilu bodo pričele z gospodinjiskim tečajem.

Sestre v Radvljici so imele plesno prireditve, lepo uspelo božičnico z izbranim programom in obdaritvijo in «Domoljubni večer».

Sestre v Rogaški Slatini prirejajo leto za letom tombolo z ročnimi deli. Podpirajo sirote in reveže in imajo božično obdaritev. Stalno izpopolnjujejo Stritarjevo knjižnico na obeh osnovnih šolah, ki so jo one ustanovile. Za letošnji prirastek knjig so dale 1000 dinarjev. Društvo je naročeno na ženski list, ki kroži med članicami.

Sestre v Slovenjgradcu so vprizorile dve igri. Imele so božičnico, kjer je bilo obdarovanih 50 otrok z obleko, perilom, obuvalom in pecivom.

Sestre v Škofji Loki imajo sedaj gospodinjski tečaj. Pri srečolovu z ročnimi deli so imele nad 5000 Din čistega dobička, zato so za Božič obdarovale 76 otrok.

Sestre v Štefanji vasi so imele predavanje o gospodinjstvu in vzgoji. Vprizorile so igre Legijonarji in Rokovnjači. Priredile so «Domoljubni večer» in Martinov večer. Pri božičnici so obdarovale 38 otrok.

Sestre v Zireh so imele predavanje «O snagi» s skioptičnimi slikami, akademijo o priliki «Domoljubnega večera» in božično obdaritev. Naročene so na ženski list, «Predod» in «Mladiko».

Tako delujejo podružnice z veliko vne-
mo in razumevanjem po vzorcu materin-
skega društva v Ljubljani, ki jim pošilja od
časa do časa okrožnice, da jih informira o
svojem delu in daje smer njihovem delu.
Število podružnic in članic raste z vsakim
letom, ker je Kolo društvo, ki najbolj od-
govorja potrebam in duhu sedanje dobe.

**Žensko gibanje med koroškimi Slove-
nami.** Z neko posebno radostjo čitamo, da
ima Izobraževalno društvo v Bilčevsi tudi
ženski odsek, katerega vodijo domača de-
kleta sama. V minulem poslovnem letu so
imele več sestankov, sej in posvetovanj.
Njih prizadevanje je posvečeno dobrodel-
nosti in samoizobrazbi. Torej se tudi ko-
roška Slovenka zaveda svojega poslanstva.
Prav rade bi čitale v «Ženskem svetu» kaj
podrobnejšega o dejanju in nehanju naše
žene v Korotanu.

Žena kot raziskovalka. Ameriški razisko-
valec severnega tečaja Donald Mac Millan
je izjavil, da bo vzel na svoje prihodnje po-
tovanje po severnem tečaju tudi dve ženski
znanstvenici: Rowe B. Metcalfovo in Mande
Fisherjevo. Odsli bodo sedaj poleti ter
bodo raziskovali sledove predzgodovinskega
življenja na Groenlandiji in na Labradorju.

Mednarodna zveza katoliških žen je na
zborovanju v Rimu sklenila med drugim
tudi sledeče:

V npravnostnih vprašanjih zavzema Zveza
stališče, katero določa katoličanu vest.
Zato odklanja vsak spolni pouk v šoli.

V vsaki deželi naj bo društvo, ki bo nad-
zorovalo kinematografske predstave, gleda-
lišča i. dr. Nobena prava katoliška žena naj
ne gre v gledališče, kadar igrajo tam kaj
nespodobnega, in naj ne puščajo tja svojih
otrok.

Katoliške žene naj se ne uklanjajo slepo
modi ter naj že v mladosti navajajo otroke
k sramežljivosti.

V vseh deželah naj se razmotriva, kako
bi se poskrbel ženski zaslužek. Ženska
zveza naj pospešuje pristop k strokovnim
zvezam, v prvi vrsti katoliškim, kjer teh ni,
pa k tistim, ki niso pod vplivom kake po-
litične stranke.

Zenska zveza naj seznanja svoje članice
s socijalnimi vprašanji in naj podpira vse
naprave, ki imajo namen, da sodelujejo pri
rešitvi teh vprašanj.

Žene se morajo zavedati svoje odgovor-
nosti napram državi. Ženska društva naj se
podpirajo med seboj povsod, kjer se njih
članice pripravljajo za javno življenje. Naj
se ustanove komisije, ki proučujejo vpra-
šanja, o katerih je treba poučiti poslance.

*

V vodstvu te svetovne ženske zveze so
žene iz vsega sveta, Jugoslovanke pa ni
med njimi.

† V Ozeljanu je nenadoma preminula dne
11. maja **Tončka Kocjančičeva**, bivša učitel-
jica ženskih ročnih del v Krombergu,
Ozeljanu in na Ašševici. —

Na Senovem pri Rajhenburgu pa je umrla
11. aprila učiteljica **Slava Jakopčeva**, so-
proga tamkajšnjega šol. upravitelja.

Bili sta zvesti naročnici «Ženskega sveta»
ter povsod priljubljeni vsled svojega bla-
gega srca.

Naj počivata v miru, spomin nanji pa bodi
ohranjen tudi med nami!

MATERINSTVO.

Otrokova samovoljnost. Res je, da lahko
večkrat silno koristimo otroku s svojimi last-
nimi izkušnjami in navaditi ga moramo tudi,
da ne bo slep za nasvete drugih. Toda pri
tem le pomislimo na razne slučaje v zgodo-
vini. Kar je napredka v znanosti, tega niso
dosegli oni, ki so sledili nasvetom starejših,
izkušenejših, temveč oni, ki so hodili po
lastnih potih, z novimi poizkusi in preko
vseh prejšnjih teorij in predsodkov. Odkrili
so nove zemlje, nove smeri v znanosti, po-
rušili so stare socialne uredbe, pa ne s po-
močjo in po nasvetu izvedencev in strokov-
njakov svoje dobe, temveč brez njih in celo
večkrat kljub njih prepovedi.

Da, vzgoja je težka naloga. Otroka ne
smemo vzgajati le s srcem, nego tudi z ra-
zumom.

Prehrana noseče žene. Nosečnost je prirodni pojav v ženskem telesu in je zato to stanje žene docela normalno. Ali vendar je žena takrat bolj občutljiva in vsi zunanji vtisi takrat močneje vplivajo nanjo kakor drugače. Če je žena zdrava, je najbolje, da prav nič ne spreminja običajnega življenjskega načina, bodisi v delu ali v hrani. Ako je pa njeno vsakdanje delo težavno, se mora seveda v nosečnosti pač čuvati. Tudi napačna hrana lahko slabo vpliva na zdravstveno stanje matere in otroka. Alkoholne pijače, preostre začimbe ter premočno prekomerno kavo smatrajo zdravniki za škodljivo. Najboljše so pač one jedi, katere želodec lahko prebavlja. Težke jedi zaostajajo v črevesu, ki se napne in zato pritiska na maternico. Priporočljive tudi niso jedi, ki napenjajo. Teh naj se izogibljejo posebno one žene, ki so že itak podvržene vetrovom. Mlade in polnokrvne žene naj ne zauživajo preveč začimb; lahko dobe krvotok in prezgodnji porod. Vetrovi in neredna prebava vpliva tudi na krvne žile; kri se vsled napetega črevesa ne more redno pretakati, zato zaostaja po žilah in povzroča tudi nabrekle žile na nogah. Kaj to pomeni ne samo za lepoto nego predvsem za zdravje in sposobnost pri delu in hoji, to pa predobro ve ona žena, ki trpi na tej bolezni. Napačna prehrana je navadno tudi vzrok, da noge otekajo.

Noseča žena naj uživa poleg z mernih količin mesa in juhe predvsem zelenjavo. Mleko, jajca, med in močnate jedi so seveda v prvi vrsti potrebne. Nič manjše važnosti pa ni zelenjava, solata in sadje. Čim več surovega je žena, tem bolje je za materin in otrokov organizem. Posebno zadnje tedne naj žena uživa mnogo solate in mnogo surovega sadja ter kislega mleka; ona sama bo potem sveže in gladke kože, dete pa ne bo imelo prišča in izpuščajev. Izgovor, da zelenjava in sadje prazni in slabi želodec, je ničev. Narobe: zelenjava pospešuje še prebavo drugih jedi, ki pridejo v želodec, da se hitreje spreminjajo v kri in meso. Poleg tega pa imajo ti sadeži v sebi posebne kisline in takozvane vitamine, ki edini dajejo človeškemu telesu življensko silo in moč, da se lahko upira bolezni.

Prehrana otroka v predšolski dobi.

Dojenčku je mleko pač poglavitna hrana, pozneje pa ga otrok ne potrebuje več toliko. Ko dobi namreč zobke, zahteva njegovo telesce drugačno jed. Najboljša je mlečna hrana. Vobče potrebuje malo dete bolj izbrano hrano kot odrasel človek; saj je ne potrebuje le za ohranitev telesa nego tudi za svojo rast. Pretirano pa postopajo one matere, ki spremene otroško kuhinjo v lekarno ter tolažijo otroku glad s teht-

nico in litrom v roki. Otroku je treba dati toliko hrane, kolikor je more zavžiti z dobrim tekotom, torej kolikor mu diši. Več ne. Nikdar ne smemo otroka z grdo siliti, naj je. Nekateri otroci so pa tako slabo razvajeni, da ne jedo ali iz trme, ali ne zato, ker zahtevajo kaj boljšega in vedo, da bodo dosegli. Nekateri so tako vneti za igranje, da ne utegnejo jesti; drugi hočejo, da jim mora dajati baš mati ali kak drugi član družine; zopet drugim je treba pripovedovati pravljice, da se zmotijo in jedo. Vsak tak otrok je razvajen, pri tem pa trpi on sam in vsi okoli njega. Kdo je temu kriv? «Mati, ki ga pravočasno ne privadi redu», bi rekla stroga vzgojiteljica in poučna knjiga. Ali vsaka mati predobro ve, da ni tako lahko otroka priučiti reda in drugih dobrih lastnosti, kakor čitamo in slišimo. Pa tudi niso vsi otroci enaki. Mati, ki ima po sedem ali več otrok in ki postopa z vsemi enako, najbolje ve, kako se je treba z vsakim drugače ubijati ne samo z vzgojo, ampak tudi s prehrano.

Če le moreš, navadi otroka, da bo jedel ob času. Zjutraj, opoldne in zvečer naj je obilo, dopolne in popoldne pa manj. To je tudi zato dobro, da ima želodeček čas za počivanje in da se hrana dobro prebavi.

Otroci, ki jedo mnogo slaščic in kruha, so navadno jako debeli. Ljudje jih občudujejo, mati zre s ponosom nanje. Toda taki otroci radi varajo: njih debelost je pravzaprav le napihnjenost, zabuhlost. Navadno so tudi bledi. Duševno in telesno so leni, radi se prehladijo, boleznim se ne morejo upirati in pogosto obolijo. Preobila hrana namreč obremenjuje telesne sile in škoduje organizmu.

Kaj naj uživajo otroci v predšolski dobi? V splošnem prevladuje mnenje, da da največ moči mleko, jajca in meso. Zdravniška znanost pa je dokazala, da so ta živila — v veliki meri zavžita — celo škodljiva, ker preveč obtežujejo organizem. Zato naj uživajo tudi otroci ta živila le zmerno. Poleg mleka naj jedo mnogo sadja, zelenjave in močnih jedi. Najpripravnejši bi bil sledeči jedilni list:

Zjutraj: mleko, kakao ali ovsena kaša ter kruh.

Dopolodne: kosček kruha z maslom ali marmelado in sadje.

Opoldne: postna ali zakuhana mesna juha, zelenjava in krompir, včasih tudi malo mesa, močnata jed in sadje.

Popoldne: mleko in kruh, ali kruh z maslom in sadje.

Zvečer: mlečna jed ali zelenjava s krompirjem, ali močnata jed in sadje, ali jajce in kruh z maslom.

Alkoholne pijače, čaj in prava kava ni za otroke.

HIGIJENA.

Prva pomoč utopljenecem. Kadar pade kdo v vodo ali se pri kopanju potopi ter ga potegnejo iz vode nezvestnega, je neobhodno potrebna takojšnja pomoč, ker je drugače utopljenec v nevarnosti, da ga zadusi voda, katere mu je udrla skozi usta v želodec in pljučne organe. Zato je treba, da se najprej odstrani voda iz želodca in pljuči. V to svrhu obrnemo utopljenca z obrazom navzdol in sicer tako, da je želodec v višji legi nego usta. To dosežemo s tem, da postavimo pod želodec velik dolg omot obleke ali zvitih blazin. Ako nimamo pri roki teh stvari, ker se je nesreča zgodila daleč od obljudenega kraja, položimo snop ali šop slame, sena ali trave, ali obleko, kolikor je more dati dotični, kateri nudi prvo pomoč. Obotavljanje in sramežljivost ni v tem slučaju na mestu. Ko smo utopljenca položili po tem navodilu, začne voda kar sama odtekati skozi utopljenčeva usta. Seveda treba pri tem glavo malo privzdigniti, da se usta ne dotikajo tal, ker bi v tem slučaju le pospešili zadušitev. Bljuvanje vode pospešimo s tem, da z obema rokama pritiskamo ponesrečenca v hrbet. Jezik mu je treba potegniti iz ust, da ne ovira vode ter da ostanejo usta odprta, da lahko voda odteka. Da ponesrečenec ne potegne zopet jezika v usta in da si olajšamo delo, privežemo mu jezik nalahko na dolenjo čeljust. Predvsem mu je pa treba očistiti nos in usta, če je vanje zašel pesek. Šele potem začnemo z umetnim dihanjem. V nos in usta ne smemo iti z golimi prsti, nego z rutico, ker bolje pobere nesnago.

Utopljenec se bori v vodi z nogami in rokami, da bi se dvignil na površje, a najbolj se bori z dihanjem. Odpre usta in začne z vso silo vdihavati, toda revežu vdere v goltnec voda, katere zapreči zraku vhod. Ponovno skuša sunkoma vdihavati zrak, zato mu pa voda udere in mu zamaši sapnik. To traja tako dolgo, dokler je ponesrečenec pri zavesti. Ko izgubi zavest, ne poskuša več dihati, zaklopnica v grlu ostane stalno odprta in voda ima sedaj neoviran vhod v pljuča in želodec.

Prva pomoč mora biti v tem, da pripravimo utopljenca, da izbljuje vodo. Temu sledi umetno dihanje, ako se ni utopljenec še zavedel in ne more še dihati. Zato ga je treba sedaj položiti mirno in počasi na hrbet. Omot obleke, blazin ali kar je bilo drugega pri roki za to uporabo, podložimo pod utopljenca tako, da so sedaj prsa dvignjena. Nato pritiskamo z vso težo svojega telesa na oprsje ponesrečenca. Razume se, da ne smemo delati tega s tako silo, da bi mu ranili rebra. Ko ga pritismo, nagloma odnehamo pritisk, da se rebra naglo dvignejo in lahko zrak vdere v pljuča. Paziti je tudi treba, da pri tem postopanju ne pritiskamo

nemo na želodec, kajti vsled stiskanja želodca bi začel bljuvati. Ponesrečenec bi to požiral, pa bi se s tem lahko zadušil.

To pritiskanje sledi seveda zaporedoma in naglo in sicer z isto hitrostjo, kakor človek navadno diha, to je 15–20krat na minuto. Približno tolikokrat in tako naglo morajo slediti pritiski za umetno dihanje. Vse se mora vršiti naglo in sunkoma s hitrim močnim pritiskom in naglim odnehanjem.

Dihanje se tudi pospeši s tem, da drgnemo kožo in ga budimo z različnimi razdražljivimi sredstvi, ako so na razpolago.

Umevno je, da čisti zrak izdatno pospešuje dihanje, zato naj se vse postopanje pri prvi pomoči vrši na prostem in ponesrečenec naj ne bo v zaprtem prostoru. Če se je nesreča pripetila v zaprtem prostoru, če je n. pr. otrok padel v večji škaf ali kako drugo veliko posodo z vodo, ki je v hiši, le nemudoma nesí otroka na prosto ali vsaj na dobro prezračen prostor. Celo postopanje se mora vršiti, kolikor mogoče mirno, brez nepotrebnih in glasnih gledalcev. Pri ponesrečencu naj ostanejo le oni, ki kaj pomagajo. Drugi utegnejo napraviti zmešnjave in z nepotrebnim krikom in vikom vznemirjajo ponesrečenca, ko se začne zavedati, da se zopet onesvesti in da je vsaka pomoč potem brezuspešna. Pripomniti moram, da tudi potem, ko se utopljenec že zave in pravilno diha, ni odstranjena še vsaka nevarnost, ki mu ogroža življenje in zdravje. Zato je treba, če je le mogoče, poklicati potem še zdravnika, da odredi in ukrene vse potrebno za nadaljno nego ponesrečenca.

—n—

GOSPODINJSTVO.

Uporaba terpentina v gospodinjstvu. Veliko preglavice napravljajo gospodinjam molji. Ker so ti sovražniki terpentina, poškrbimo in namažimo od znotraj vse omare, skrinje in zaboje, kamor spravljamo obleko in druge volnene stvari. Molji se ne vgnezdijo.

Tudi pri odpravljanju drugih hišnih glodalcev (stenic in ščurkov) se terpentin uporablja uspešno. Dobro namaži in poškrbi s njim povsod, kjer tiči golazen. Treba pa je seveda to večkrat storiti.

Iz obleke spraviš masne madeže, ako namočiš krpico v terpentinu ter z njo drgneš madeže. Iz stekla odpraviš oljnate madeže, ako umiješ steklo s terpentinom. Ravno tako osnažiš medene ročaje na oknih, le da jih potem še drgneš s suho krpo.

Tudi oljnate slike se snažijo z zmesjo terpentina in mlačne vode s tem, da pomočiš gobico ali krpico v to zmes ter z njo nalahko pobrišeš po sliki.

Terpentin se uporablja tudi kot zdravilo. Ako te bole noge, zlasti ako prihajajo bole-

čine od kurjih očes, si namoči krpo v terpentinu ter jo položi na noge, kjer te boli. Odleglo ti bo.

Kadar si prehlajena, (nahodna), vlij v vrelo vodo terpentina in vdihavaj paro, ki izhlapeva. Pri tem je dobro, da si ogrneš glavo z ruto tako, da pride pod njo tudi soda ter se sopara ne izgublja na okoli.

—n—

KUHINJA.

Jagodova torta. Mešaj dobro 5 rumenjakov in 14 dkg sladkorja. Dodaj sneg iz 5 beljakov in 13 dkg moke. Vse skupaj premešaj prav nalahko in stresi potem v model, katerega moraš seveda prej namazati. Peci. Ko je torta pečena in ohlajena, jo razreži, vzemi ven sredino, prazno mesto napolni s penjeno smetano, v katero umešaj pol litra gozdnih jagod. Torto polij s pomarančno polivko.

Pomarančna polivka. Vzemi 40 dkg sladkorja, v njega zribaj še lupino dveh pomaranč; vse skupaj premešaj in deni v kozico ter ocedi vanjo sok iz dveh pomaranč in pol. Mešaj na ognju, dokler se sladkor ne raztopi. S tem sokom polij torto, deni jo v sobo, da se ohladi, in šele potem jo postavi na hladno.

Meso od črnih črešenj. Črnim sladkim črešnjam odstrani pečke. Nalij v skledi nanje vinskega jesiha, da bo vse pokrito. Pusti tako 24 ur. Nato odlij jesih in zmešaj na vsak kilo črešenj $\frac{1}{2}$ kg sladkorja. Polij zopet z jeshom in po 24 urah v drugič odlij — a zdaj ne le jesih, ampak ves sok, in zavri ga; ko vre, pokuhaj v njem še meso. Nato deni mežgo v steklenice, ohlajeno zaveži in spravi.

Malinovec. Deni maline v leseno posodo, zmečkaj jih, pokrij s tulom ali kakim drugim redkim prtčjem ter jih tako postavi na hladno za 8 dni. Ne ustraši se, ko spletnijo, sok se namreč odceja na dno nepokvarjen. Osmi dan precedi sok in ga precej gosto pokuhaj s sladkorjem. Pene posnemaj. To je morda najboljši recept.

Orehi v žganju. Vzemi cele nezrele orehe z zeleno lupino vred, dokler ni še trda notranja lupina. Nabadaj jih večkrat z vilicami ter jih pusti ležati v vodi 48 ur. Pripravi tekočino: polovico finega alkohola, polovico vode, dodaj nekaj kosov cimeta, nagelnovih žebic in kuhanega sladkorja. Nekateri de-vajo na vsak l tekočino 1 kg sladkorja, drugi nekaj manj. To uredi gospodinja po okusu. Zlij sladkor in tekočino na lepo razvrščene orehe v posodo, da je zvrhana. Zamaši dobro in ne načenjaj precej!

Višnje ali debele trde češnje uvrsti v posodi, prilij istotako kuhanega sladkorja in razredčenega alkohola **brez dišav**. Zamaši dobro! To pusti ves teden na soncu.

Sadje mora biti umito in obrisano. Ako rabiš navadno žganje namesto alkohola, ne smeš dodati nič vode.

IZ NAŠE SKRINJE.

Makedonci. (Nadaljevanje.)

Kadar se vračajo, jih na hišnem pragu pričaka najmlajša hči ali snaha s skledo in vrčem vode ter z novim črno obšitim peškirom (brisačo). Vsi pogrebci si tu umijejo roke ter tako čisti stopijo v hišo na čašico ljute rakije in črno kavo. Na pokopališču ostane do mraka samo žena, kateri je dolžnost, da joče in opeva.

Drugi dan ga gredo pred solničnim vzhodom pokojnikovi najbližji na njegov grob vprašat, kako se počuti v novem domu. To se vrši v glasnem pevajočem tonu in ni malo slučajev, da se potem kaka stara ženica zaklinja, kako je slišala, da je pokojnik odgovarjal. S seboj prinese raznih jedi, najboljših seveda, ki mu jih postavijo na grob. Takoj po njihovem odhodu pride grobar ali cerkovnik ter žurno odnese, kar so pustili sorodniki. (Grobar smatra, da ima vso pravo na ostavljene jedi).

Domačini čakajo zvečer, polnoštevilo zbrani, pokojnikov duh, molijo in pojejo žalostne pesmi.

Ker globoko verujejo, da se ta večer vrača duša pokojnikova v svoj stari dom, govore o njem samo lepe reči in molijo za njegovo dušo. Po molitvi začno naštevati njegove lepe lastnosti, kar završavajo z navadno resignacijo: saj bomo morali vsi za njim itd.

Ker so vrata radi pokojnikove duše do zore široko odprla, se veter prosto zažganja v hišo, igraje se z ostanki dogorevajočih plamenov mrtvaških sveč. Tako dobi tuji gost občutek nečesa mističnega, še posebno, kadar se po stenah in nizkem stropu premikajo neokretne sence navzočih. Ako se ta večer pristojno konča, je pokojnikova duša zadovoljna ter se več ne vrača. Če ravno vsi jako pazijo na resnost tega večera, se ipak dogodi, da se domači kaj spro radi gospodarstva, katero sedaj prevzame drugi.

In v tem slučaju bo gorje! Verujejo, da bo hodil mrlič strašit, da ne bo imel mira v grobu, ker niso spoštovali njegovega večera. Ne malokrat se potem razpredejo fantastične bajke, kako ga je kdo videl tu, drugi tam, kako se je mučil, kako se je nekomu prikazal v snu itd. To se lahko popravi samo, če ga pop še enkrat opoje ter znova blagoslovi grob, da se tako njegov duh umiri. Tu se odpira širok svet praznoverja in skrivnostnih verovanj, pripovedk in vraž. Makedonci na ta večer zelo pazijo, da bi s čimerkoli ne oskrnili poseta pokojnikovega duha. Vsa vprašanja, posebno gospodarske važnosti, odlagajo na poznejši čas.

Tretji dan po pogrebu nosijo na grob pokojnikov razne jedi. To se ponavlja šesti in deveti dan. Na štirideseti dan pa mu nosijo na grob od vsega, kar se pridela doma, po malo. Poleg običnih jedi mu nesejo

še pol jagnjeta, eno ribo, vino in rakijo. Vse to stoji na grobu do solčnega zahoda, potem pobere cerkovnik ali čiromašni otroci. Na vsakem grobu more biti vsajen bosiljak, s katerim kropijo in kadijo mrliča. Bosiljak je mrliško cvetje. Pri nas ga poznajo pod imenom bosiljka (okoli Sežane). Na pokojnikovem domu dajo kosilo vsem bližnjim in daljnim sorodnikom: za mir duše. (To kosilo se imenuje zadušje).

Vsak povabljenec prinese s seboj podarek (darilo), katero sestoji iz nekoliko rib, jagnjeta, mladega prašička, belega kruha in kolačev; jabolk nikdar ne manjka.

Obiskovanje groba z nošenjem jedi ponavljajo tretji mesec, šesti, deveti in dvajseti, potem vsako tretje, šesto in deveto leto. Za vsak obisk mora priti tudi pop, kateri blagoslovja pokojnike in moli za njegovo dušo.

(Dalje prih.)

Mara Husova.

KNJIŽEVNA POROČILA.

«Jugoslovanska knjižarna» v Ljubljani je izdala knjigo «Zel in plevel», ki obsega popise in slabe slike zdravilnih rastlin ter navodila za njih uporabo pri zdravljenju. Štirje činitelji so pisateljeva zdravila: čaj iz domačih in tujih rastlin, voda, prst in zmernost v življenju. — Mnogo dobrega zrna je v tej knjigi, še več pa snetljivega; ko namreč človek čita vsa ta navodila, se mu nehotе vsili misel: čemu pa naj bodo potem zdravniki in njih študije? ali si res moremo sami ugotoviti bolezen in nje vzrok? je li res zdravljenje nekaterih težkih bolezni tako enostavno, kakor trdi «Magister»? Knjige ne moremo priporočati.

Knjiga se dobi tudi v Trstu pri Štoki. Cena Din. 60, vezana Din. 75.

Tiskovna zadruga v Ljubljani je izdala kot 15. zvezek «Odra» dve lepi gledališki igri: L. Thoma «Lotkin rojstni dan» in Br. Nušičevo «Našo deco». Cena: Din. 12.—.

Manica Komanova: «Pod mečem». Črtice. Komisijska založba Zvezne knjižarne. Cena vezani knjižici Din. 20. Priljubljena naša pisateljica je zbrala v to knjižico 12 črtic, vzetih iz življenja med svetovno vojno. S priprostimi besedami riše poedine slike, resnične dogodke, katerim smo bili vsi priča, a so šli mimo nas. Manica pa si jih je zapisala in nam tako ohranila res verno sliko takratne tragike vsega našega družinskega, gospodarskega in intimnega duševnega življenja. — Knjiga se dobi tudi pri naši upravi in stane L 10.—.

Nova knjiga «Materinstvo» je izšla v Gorici. Založila in izdala jo je Narodna knjižarna v Gorici, via Carducci 7. Cena broš. knjigi Lir 10.—, v lepenko vezani Lir 14, z elegantno vezavo Lir 18.—, po pošti poslana stane eno Liro več.

Knjiga je neprecenljive vrednosti za naše ženstvo. Vsako zrelo dekle, naj se zdrži z izvoljenim ali naj koraka sama po potu življenja, mora biti poučena o postanku človeškega telesa. Pravljičice so za otroke, a zrela dekleta morajo zreti v realnost, da se obvarujejo zla. Če dekle samo ne doseže kot žena materinstva, ali ji ne nudi mogoče kdaj življenje priliko, da pomaga potrebnim v sili?

Knjiga «Materinstvo» govori o razvoju otroka, o zadržanju žene med nosečnostjo, o porodu, o novorojenčku in otroku in daje navodila materi-zdravnici.

Z resnostjo prebrajte to knjigo in ne s čustvom v srcu, ki kaže le notranjo praznino — z modrostjo in razumevanjem in ne z nelepo besedo v ustih, ki bi bila le dokaz pokvarjene čustvenosti in nemoralnega mišljenja!

Sestavila jo je mati iz ljubezni do vas in iz ljubezni do otrok bodočnosti.

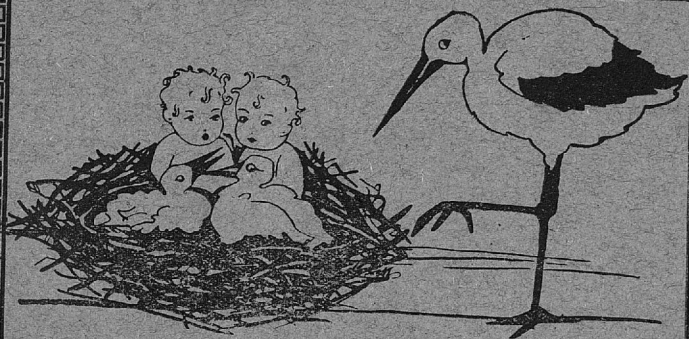
Knjiga je samo za žene in zrele dekleta. Večerna pisma, Marija Kmetova. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena Din. 16, vezana Din. 24.

Krasna knjiga. Več črtic, po večini pesmi v prozi, ki so bile deloma objavljene že drugod. Iz vseh odseva globoko čuteča pesniška duša, ki gleda, čuti in živi svoje in zunanje življenje tako, kakor je dano le pravi umetniški naravi. Vsaka črtica nam zato prodre globoko v dušo in jo navdahne s toplo lepoto, čeprav priliva tudi solze. Marsikatera je napisana s srčno krvjo, res, kakor se piše v večerni uri. Ali čim bolj je grozna in zlovesča, tem globlja je, tem bolj nam prevzema dušo s svojo grozno lepoto. Pisateljica ima v svoji besedi moč, da nas očara kakor prekrasno zapeta pesem in nas zapelje tako daleč v raj lepote, da se pri tem niti ne zavedamo kakih vsebinskih senc. Ali ko pridemo sredi tako lepega elegičnega razpoloženja do «Karikatur», vendar osupnemo. V dušo pa udari nekaj surovega, mrzlega — kakor robat grohot sredi otožno lepe serenade!

(Škoda, da so v zbirki «Karikature», ki nimajo nikake notranje zveze z drugimi črticami in silno kvarijo umetniški učinek zbirke.)

«Razgled», mesečnik za literaturo, gladišče, glasbo, slikarstvo, film, modo, šport in družabno življenje, je začel izhajati z majem t. l. Cena: letno Din. 160.—, poedine številke Din. 15.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Križevniška ul. 6. l. ter v Pragi IV., Strahov.

Po vsebini in po obliki je list skrajno moderen; že prva številka kaže, da hoče biti jaseen izraz današnjega dneva, zdravo ogledalo današnje kulture v domovini in svetu. Potreben nam je tudi tak list in priporočamo ga čitateljem, ki imajo zmisel za moderno kulturno orijentacijo. f

"OTROŠKO PERILO"

Navodila za krojenje, šivanje vezenje, vsakovrstnega perila, za otroke od dojenčka do 14. leta.

Knjižica je bogato ilustrirana, ima 2 priloge z 26 različnimi kroji in mnogimi risbami za vezenje. Naroča se pri Upravi „en. Sveta“ v Trstu in v Ljubljani. Cena za naročnice „Ž. Sveta“ L 3.50, oz. Din. 12.— za ostale in v razprodaji po knjigarnah L 4.50 oz. Din. 16.—. — Vse risbe so uporabne tudi za perilo odraslih, za posteljno in drugo perilo.

Čevljarnica Forcessin

Odlikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“

TRST - Via Giuseppe Caprin števil. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvalo
ceno a vendar lepo
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatinu —
najboljše čevlje daja . . .

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za delo
L 48.—

Poštšina plačana v gotovini.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brijunec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski refošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovratni likerji.

Gospodinje! Obrnite se zaupno v trgovino jestvin, kolonijal, vin likerjev V ULICI GIULIA 29. Posrežba točna. — Priporoča se udani
VEKOSLAV PLESNIČAR.

UNDERWOOD
PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršite isto delo. — Zakleivatej po nudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

 Za vsako sprejemno ceno
prodajam klobuke, slamnike ter vse potrebščine za modistke
MINKA HORVAT, modistka, LJUBLJANA,
Dalmatinova ulica 10/II.

UMETNIŠKI ZAVOD ZA ROČNO VEZENJE
MILENA ZOR-JEŽEK

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 7/III.

VSE VRSTE BELO IN PISANO VEZENJE.
FILET - KLEPTANJE, MONOGRAMI, AŽURIRANJE. - ZASTORI
POSTELJNI PRTI. — LASTNI ATELJE ZA RISANJE ŠABLON.
CENE ZMERNE. — POSTREŽBA TOČNA.

ZOBOZDRAVNIK

DR D. SARDOČ

Specijalist za ustne in zobne bolezni, perfekc. na dunajski kliniki

ima svoj ambulatorij
v TRSTU, Via M. R. Imbriani št. 16/I
(Prej via S. Giovanni)